

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра міжнародних відносин та регіональних студій

На правах рукопису

ГУДЬКО ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»
Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавра»

Науковий керівник:

КОЦАН НАТАЛІЯ НЕСТОРІВНА

Доктор географічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 9 засідання
кафедри міжнародних відносин
і регіональних студій
від 11 квітня 2025 р.
завідувач кафедри
_____ проф. Коцан Н.Н.

ЛУЦЬК – 2025

АНОТАЦІЯ

Гудко В. Публічна дипломатія Європейського Союзу

Рукопис. Випускна робота бакалавра за спеціальністю Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, ОПП Міжнародні відносини. Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025. – 67 с. – укр.

У бакалаврській роботі всебічно досліджено теоретико-методичні основи публічної дипломатії як важливої складової сучасної міжнародної політики. Розглянуто сутність цього явища, його ключові ознаки, функції, мету та завдання, що дозволило створити комплексне уявлення про публічну дипломатію як специфічну форму зовнішньополітичної діяльності держав та міжнародних організацій. У процесі роботи було проаналізовано різні наукові підходи до розуміння терміну «публічна дипломатія», що дало змогу охопити як класичні, так і сучасні інтерпретації поняття, враховуючи як західні, так і українські джерела.

Окрему увагу приділено огляду наукової літератури, що охоплює історію становлення і розвитку публічної дипломатії як академічної дисципліни та практичного інструменту міжнародного впливу. Визначено основні методологічні підходи до дослідження цієї тематики, включаючи інституційний, культурологічний, інформаційно-комунікативний та міждисциплінарний підходи, які стали основою подальшого аналізу.

Центральне місце у роботі посідає аналіз процесу формування та розвитку публічної дипломатії Європейського Союзу. Простежено історичну еволюцію цієї форми зовнішньої політики в контексті інтеграційних процесів у Європі. Визначено ключові етапи становлення публічної дипломатії ЄС, а також виявлено вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на її формування – зокрема політичних, економічних, культурних та інформаційних. Охарактеризовано стратегічні вектори діяльності ЄС у сфері публічної дипломатії, такі як просування європейських цінностей, утвердження політики «м'якої сили», розширення культурного обміну та інформаційна протидія зовнішнім загрозам.

У світлі сучасних викликів, особливо пов'язаних із повномасштабною війною в Україні, розкрито актуальні напрями реалізації публічної дипломатії ЄС. Висвітлено її роль у формуванні позитивного міжнародного іміджу Союзу, реалізації санкційної політики проти агресора, підтримці демократичних змін у країнах-партнерах, а також у розвитку гуманітарного, освітнього та культурного співробітництва. Значну увагу приділено українському напрямку публічної дипломатії ЄС, зокрема участі України в програмі Erasmus+ як прикладу освітньої дипломатії та інтеграційного діалогу між народами.

У підсумку зроблено висновки про ефективність сучасних інструментів публічної дипломатії ЄС та окреслено перспективи її подальшого розвитку в умовах трансформації міжнародного середовища. Робота підкреслює важливість адаптації публічної дипломатії до нових геополітичних реалій і інформаційних викликів, а також необхідність підвищення її гнучкості, цілеспрямованості й стратегічного планування в умовах нестабільності глобального порядку.

Рис. –19, табл. –7, бібліогр. – 77

Ключові слова: публічна дипломатія, Європейський Союз, міжнародний імідж, санкційна політика, Erasmus+, глобалізація, міжнародні відносини.

ABSTRACT

Public Diplomacy of the EU

Manuscript. Bachelor's thesis in the specialty International Relations, Public Communications and Regional Studies, International Relations Department. Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025. 67 p. - in Ukrainian.

The bachelor's thesis comprehensively examines the theoretical and methodological foundations of public diplomacy as an important component of modern international politics. The essence of this phenomenon, its key features, functions, goals and objectives are considered, which allowed to create a comprehensive understanding of public diplomacy as a specific form of foreign policy activity of states and international organizations. In the course of the work, various scientific approaches to understanding the term "public diplomacy" were analyzed, which made it possible to cover both classical and modern interpretations of the concept, taking into account both Western and Ukrainian sources.

Particular attention is paid to the review of scientific literature covering the history of the formation and development of public diplomacy as an academic discipline and a practical tool of international influence. The main methodological approaches to the study of this topic are identified, including institutional, cultural, information and communication, and interdisciplinary approaches, which became the basis for further analysis.

The central place in the work is occupied by the analysis of the process of formation and development of the European Union's public diplomacy. The author traces the historical evolution of this form of foreign policy in the context of integration processes in Europe. The key stages of the formation of EU public diplomacy are identified, and the influence of external and internal factors on its formation, including political, economic, cultural and informational, is revealed. The author characterizes the strategic vectors of the EU's public diplomacy activities, such as the promotion of European values, the establishment of a soft power policy, the expansion of cultural exchange and information counteraction to external threats.

In the light of current challenges, especially those related to the full-scale war in Ukraine, the author reveals the current directions of the EU public diplomacy. Its role in shaping a positive international image of the Union, implementing sanctions policy against the aggressor, supporting democratic changes in partner countries, as well as developing humanitarian, educational and cultural cooperation is highlighted. Considerable attention is paid to the Ukrainian direction of the EU's public diplomacy, in particular, Ukraine's participation in the Erasmus+ program as an example of educational diplomacy and integration dialogue between peoples.

In conclusion, the author draws conclusions about the effectiveness of modern instruments of the EU public diplomacy and outlines the prospects for its further development in the context of the transformation of the international environment. The work emphasizes the importance of adapting public diplomacy to new geopolitical realities and information challenges, as well as the need to increase its flexibility, focus and strategic planning in the context of the instability of the global order.

Fig. 19, Table 7, Bibliography - 77

Keywords: public diplomacy, European Union, international image, sanctions policy, Erasmus+, globalization, international relations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ .	8
1.1 Сутність, мета та завдання публічної дипломатії	8
1.2 Огляд літератури з проблематики дослідження.....	12
1.3 Методичні основи дослідження публічної дипломатії	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ ТА ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС	17
2.1. Історія публічної дипломатії ЄС.....	17
2.2. Аналіз факторів впливу на публічну дипломатії ЄС	23
2.3. Характеристика векторів публічної дипломатії ЄС	27
РОЗДІЛ 3 ХАРАКТЕРИСТИКА НАПРЯМКІВ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВІЙНИ.....	37
3.1. Роль публічної дипломатії у просуванні санкційної політики ЄС	37
3.2. Ключові напрямки публічної дипломатії ЄС у формуванні міжнародного іміджу.....	47
3.3. Характеристика українського вектору співробітництва в контексті Erasmus+	51
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому світі питання комунікації між державами, міжнародними організаціями та суспільствами набуває дедалі більшої ваги. Традиційна дипломатія, що фокусувалась переважно на міжурядових відносинах, доповнюється новими підходами, серед яких особливе місце займає публічна дипломатія. Вона спрямована на встановлення діалогу не лише з офіційними структурами інших держав, а й безпосередньо з громадськістю за кордоном. У цьому контексті Європейський Союз виступає прикладом міжнародного суб'єкта, який послідовно розвиває свою публічну дипломатію як інструмент впливу, налагодження партнерств і зміцнення глобальної присутності.

Публічна дипломатія ЄС вирізняється багаторівневою та багатовекторною природою, що відображає складну структуру самого Союзу. Вона охоплює діяльність інституцій ЄС - таких як Європейська служба зовнішніх справ, Європейська Комісія, Європейський парламент - а також окремих держав-членів і недержавних акторів. Через освітні програми, культурні ініціативи, інформаційні кампанії та проекти розвитку Європейський Союз прагне популяризувати свої базові цінності: повагу до прав людини, демократичні принципи, економічну інтеграцію та соціальну справедливість. Особлива увага приділяється роботі в сусідніх регіонах, зокрема на Балканах, у Східному партнерстві, а також у країнах Африки, Близького Сходу та Азії.

У світі, де інформаційні технології стають потужною зброєю впливу, а дезінформація і пропаганда підривають довіру до традиційних демократичних цінностей, ЄС активно вдосконалює свої стратегії публічної дипломатії. Зміцнення позитивного іміджу, протидія зовнішнім загрозам у сфері інформаційної безпеки та поширення об'єктивної інформації про власну політику стають ключовими завданнями. Аналіз підходів і практик публічної дипломатії Європейського Союзу дозволяє краще зрозуміти, яким чином ця унікальна міжнародна спільнота будує свою роль на глобальній арені та прагне

формувати світовий порядок на засадах співробітництва, миру та сталого розвитку.

Об'єкт дослідження є умови впливу на зміну вектору публічної дипломатії ЄС, а **предметом** дослідження виступає історія, розвиток та сучасний стан публічної дипломатії ЄС.

Метою бакалаврської роботи є визначити особливості та зміну вектору публічної дипломатії ЄС в контексті глобалізації та війни в Україні.

Відповідно до поставленої мети потрібно вирішити такі основні **завдання**:

- Визначити сутність, мету та завдання публічної дипломатії
- Провести огляд літератури з проблематики дослідження
- Сформувати методичні основи дослідження публічної дипломатії
- Дослідити історію публічної дипломатії ЄС
- Провести аналіз факторів впливу на публічну дипломатії ЄС
- Здійснити векторів публічної дипломатії ЄС
- Визначити роль публічної дипломатії у просуванні санкційної політики ЄС
- Сформувати ключові напрямки публічної дипломатії ЄС у формуванні міжнародного іміджу
- Дослідити український вектор співробітництва

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем дослідження публічної дипломатії ЄС, а саме – Олексій Висоцький, Мар'ян Павлюх, Світлана Кушней, Володимир Кубко, Марк Леонард, Кетрін Стід, Конрад См'юїнг, Віталій Климончук, Володимир Марчук, Леся Баценко, Ростислав Галенін, Олена Чечель, Максим Кириленко. При написанні бакалаврської роботи використовувалися також і матеріали періодичних видань, статистичні збірники та інтернет-ресурси.

У процесі написання роботи було використано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний аналіз для визначення структурних компонентів публічної дипломатії ЄС як елемента його зовнішньої політики, що дозволило виявити взаємозв'язки між інституційними механізмами,

комунікаційними стратегіями та зовнішньополітичними цілями. Порівняльно-історичний метод дав можливість простежити еволюцію публічної дипломатії Європейського Союзу, її адаптацію до змін міжнародного середовища та трансформацію в контексті глобалізаційних процесів. Для оцінки економічних аспектів публічної дипломатії, зокрема впливу на зовнішньоторговельні відносини, залучення інвестицій та підтримку програм міжнародної допомоги, було застосовано статистичні та економіко-математичні методи. Контент-аналіз офіційних документів ЄС, промов високопосадовців, стратегічних комунікаційних планів, а також матеріалів провідних засобів масової інформації дозволив виявити ключові теми, наративи та інструменти, які використовуються для формування позитивного іміджу Європейського Союзу за кордоном. Крім того, міждисциплінарний підхід забезпечив комплексне врахування політичних, економічних, соціокультурних та безпекових чинників, що впливають на розвиток і реалізацію публічної дипломатії ЄС.

Практичне значення бакалаврської роботи. Результати дослідження можуть бути використані з навчальною метою, а також при подальших дослідженнях даної теми.

Апробація і публікації. Основні висновки бакалаврської роботи апробовано на Всеукраїнському науково-практичному форумі «Репіт», (м. Луцьк 05.03.2025) тема публікації – «Публічна дипломатія ЄС» та наведено в Додатку А.

Структура бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох пов'язаних між собою розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 67 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧКО МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1 Сутність, мета та завдання публічної дипломатії

У формуванні та підтримці позитивного іміджу держави на міжнародній арені ключову роль відіграють міжнародні комунікації, що передбачають взаємодію та обмін інформацією між культурами, національними групами і державами. Саме через міжнародні комунікації світова громадськість отримує об'єктивну і точну інформацію про позицію держави з актуальних міжнародних питань, її зовнішньополітичні ініціативи, економічні досягнення, а також здобутки у сферах торгівлі, культури та науки. Також вони сприяють обміну знаннями та технологіями між країнами і регіонами, активізують культурні обміни та взаєморозуміння між народами, привертають увагу до глобальних проблем і сприяють громадським дискусіям.

Однією з важливих форм міжнародних комунікацій є публічна дипломатія, трактування сутності якої наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування сутності поняття «публічна дипломатія» у науковій літературі*

Автор	Трактування
Висоцький О. Ю. [1]	Сукупність зовнішньополітичних технологій та інструментів, що використовуються державними і недержавними акторами для впливу на громадську думку іншої держави з метою впливу на її політичні процеси і рішення.
Павлюх М. В., Кушней С. Р. [2]	Комунікаційна діяльність урядових і неурядових структур, спрямована на формування позитивного сприйняття іноземною громадськістю для підтримки зовнішньополітичних інтересів держави.
Кубко В. [3]	Засіб реалізації "м'якої сили", що через освіту, культуру, мистецтво, моду інформує міжнародну аудиторію, сприяє створенню позитивного іміджу держави та популяризації її культурних, економічних і політичних цінностей.
Марк Леонард [4]	Побудова партнерських відносин для розуміння потреб інших народів, культур і держав, донесення власних поглядів та пошуку напрямів для співпраці.

*Складено автором за: [1-4]

В українській науковій літературі публічна дипломатія розглядається як сукупність технологій і інструментів зовнішньої політики, які реалізуються як державними, так і недержавними акторами з метою формування позитивного ставлення зарубіжної громадськості до держави та впливу на процеси ухвалення політичних рішень в інших країнах. Вона охоплює діяльність як урядових інституцій, дипломатів, так і неурядових організацій, транснаціональних корпорацій та окремих осіб, що діють у сфері зовнішньої комунікації для реалізації національних інтересів.

Публічна дипломатія також розглядається як важливий інструмент м'якої сили. Через освіту, культуру, мистецтво, моду та інші сфери гуманітарного впливу держава інформує міжнародну громадськість, налагоджує контакти з іншими націями та працює над створенням сприятливого міжнародного іміджу, просуваючи свої культурні, економічні та політичні цінності.

Британський вчений Марк Леонард трактує публічну дипломатію як процес побудови відносин з іншими країнами, культурами і народами для розуміння їхніх потреб, донесення власної позиції та пошуку сфер для співпраці, що підкреслює двосторонній характер сучасної дипломатії, орієнтованої на діалог і взаєморозуміння.

Отже, публічна дипломатія у сучасному світі є невід'ємним елементом зовнішньополітичної діяльності держав, орієнтованої на формування сприятливого міжнародного середовища, активне просування своїх інтересів і цінностей та побудову партнерських відносин через відкритий міжкультурний діалог [5].

Мета публічної дипломатії полягає у формуванні позитивного міжнародного іміджу держави, налагодженні ефективної комунікації з іноземною громадськістю та просуванні національних інтересів на світовій арені. За допомогою інформаційних, культурних, освітніх і гуманітарних проєктів публічна дипломатія сприяє зміцненню довіри до держави, розширенню культурних, економічних та політичних зв'язків, а також формуванню сприятливого середовища для міжнародної співпраці [6].

Основні завдання публічної дипломатії наведено в рис. 1.1

Рис. 1.1. Характеристика завдань публічної дипломатії*

*Складено автором за: [7-8]

Публічна дипломатія виконує низку важливих завдань, спрямованих на зміцнення позицій держави на міжнародній арені. Одним із основних завдань є формування позитивного міжнародного іміджу держави. Завдяки ефективній комунікаційній діяльності держава має можливість презентувати себе як надійного партнера, що дотримується демократичних цінностей, прав людини, підтримує міжнародний порядок і розвиває культуру, науку та економіку.

Іншим важливим завданням є донесення до світової громадськості об'єктивної та достовірної інформації про політику держави, її економічні досягнення, культурні ініціативи та суспільний розвиток. У сучасних умовах, коли дезінформація та пропаганда можуть істотно впливати на громадську думку, публічна дипломатія відіграє роль каналу передачі правдивої інформації, що допомагає створити правильне розуміння реальної ситуації [9].

Також важливим аспектом діяльності публічної дипломатії є підтримка комунікації та зміцнення взаєморозуміння між різними країнами та народами. Держава через міжнародні заходи, культурні фестивалі, освітні програми сприяє створенню атмосфери довіри, взаємоповаги та відкритості, що, у свою чергу, зміцнює двосторонні та багатосторонні відносини. Публічна дипломатія активно використовується для просування національних інтересів через вплив на громадську думку іноземних держав. Вона допомагає створити сприятливе середовище для реалізації зовнішньополітичних цілей, наприклад, залучення інвестицій, укладання торговельних угод чи здобуття політичної підтримки в міжнародних організаціях [10].

Ще одним завданням є сприяння розвитку міжнародного культурного, наукового та освітнього обміну. Через підтримку академічних програм, культурних виставок, наукових конференцій та інших ініціатив держава не лише популяризує власні досягнення, а й розширює можливості для взаємного обміну знаннями й досвідом. В умовах інформаційних воєн особливого значення набуває завдання протидії дезінформації та зміцнення стійкості до зовнішніх інформаційних впливів. Публічна дипломатія має за мету вчасно реагувати на спроби спотворення фактів, забезпечуючи поширення перевіреної інформації через авторитетні канали комунікації [11].

Також важливою функцією публічної дипломатії є стимулювання міжнародної співпраці. Завдяки культурним, науковим та освітнім проектам створюються передумови для спільної роботи в різних сферах, що не тільки зміцнює міжнародні зв'язки, а й розширює можливості для досягнення спільних цілей. Нарешті, публічна дипломатія має на меті залучення міжнародної підтримки щодо стратегічно важливих для держави питань. Це може стосуватися підтримки територіальної цілісності, санкційної політики проти агресорів, розвитку міжнародної допомоги тощо [12].

Таким чином, публічна дипломатія є складною і багатофункціональною діяльністю, яка спрямована як на побудову позитивного іміджу держави, так і на

реалізацію її національних інтересів шляхом комунікації з міжнародною громадськістю.

1.2 Огляд літератури з проблематики дослідження

Публічна дипломатія Європейського Союзу стала важливим інструментом його зовнішньої політики, спрямованим на покращення міжнародного іміджу, просування європейських цінностей і зміцнення впливу ЄС у світі. Проте, попри її значущість, академічні дослідження у цій галузі залишаються обмеженими. Більшість праць мають форму аналітичних записок та збірників [13-15], що свідчить про необхідність подальшого глибинного аналізу цієї теми.

Більшість існуючих досліджень у сфері публічної дипломатії Європейського Союзу зосереджуються переважно на її внутрішніх аспектах — вивченні історії розвитку, визначенні завдань, інструментів та основних принципів діяльності. Так, Де Гувейя (De Gouveia) та співавтори [16] запропонували одну з перших системних оцінок практик публічної дипломатії ЄС, наголошуючи на важливості формування єдиної, узгодженої стратегії комунікації, яка б сприяла підвищенню ефективності взаємодії Євросоюзу з глобальною аудиторією. Вони підкреслюють, що відсутність єдності у меседжах та інструментах негативно впливає на сприйняття ЄС на міжнародній арені.

У пошуках глибшого розуміння феномену публічної дипломатії деякі вчені вдаються до альтернативних епістемологічних підходів. Расмуссен (Rasmussen) [17] використав дискурсивний аналіз для дослідження процесів саморепрезентації Європейського Союзу та механізмів комунікації ключових меседжів через практики публічної дипломатії. Він дійшов висновку, що ефективність діяльності ЄС залежить від ступеня відповідності комунікованих повідомлень очікуванням та культурним особливостям цільових аудиторій. Подібно до нього, Сандрін (Sandrin) і Гофманн (Hoffmann) [18], застосовуючи постструктуралістський підхід, виявили, що публічна дипломатія ЄС часто сприяє конструюванню ієрархічної європейської ідентичності, що, в свою чергу,

обмежує можливість альтернативних моделей політичної поведінки у міжнародних відносинах.

Незважаючи на активні зусилля ЄС у просуванні власного іміджу, протягом тривалого часу недостатньо уваги приділялося сприйняттю цих зусиль з боку закордонних аудиторій. З метою заповнення цієї прогалини Європейська комісія ініціювала масштабний проект із аналізу глобального сприйняття ЄС у країнах-партнерах [19]. Результати дослідження показали суттєві регіональні відмінності у сприйнятті ЄС, що свідчить про необхідність застосування більш гнучких та адаптивних стратегій публічної дипломатії, чутливих до локальних контекстів.

Сучасні дослідники дедалі більше акцентують на важливості аналізу реального сприйняття публічної дипломатії в приймаючих країнах. Фануліс (Fanoulis) і Ревелас (Revelas) [20] запропонували концептуальну рамку для дослідження публічної дипломатії ЄС, яка враховує три ключові елементи: наративи, інституційну архітектуру та взаємодію акторів. Вони наголошують на критичному значенні локального контексту для розуміння ефективності дипломатичних зусиль. Тіль (Thiel) [21] проаналізував діяльність Делегації ЄС у Вашингтоні, звертаючи увагу на такі виклики, як політична поляризація у США та поширення дезінформації про Європу серед американської громадськості.

У дослідженні Сун (Song) і Ай (Ai) [22] було проаналізовано діяльність ЄС у Китаї з використанням теорії ролей. Автори наголосили, що через обмеження контактів із широкими масами у Китаї Європейський Союз змушений орієнтувати свої дипломатичні зусилля на елітні групи. У Росії, як виявили Нітою (Nitoiu) та Пасатою (Pasatoiu) [23], публічна дипломатія ЄС на тлі політичного протистояння набула переважно монологічного характеру й не сприяє формуванню позитивного іміджу Європи серед російського населення.

Щодо Африки, Ланган (Langan) [24] критично оцінює спроби ЄС використовувати питання охорони здоров'я як інструмент публічної дипломатії. Він звертає увагу на те, що ці зусилля сприймаються африканськими громадами та політичними елітами неоднозначно, що може навіть знижувати довіру до

Європейського Союзу в окремих регіонах. Нарешті, Домінгес (Dominguez) та співавтори [25] показали, що успіх публічної дипломатії ЄС у Латинській Америці значною мірою залежить від конкретних політичних та економічних умов кожної приймаючої країни.

Загалом аналіз показує, що хоча публічна дипломатія ЄС спирається на чітко сформульовані європейські цінності (демократія, права людини, верховенство права тощо), її сприйняття суттєво різниться залежно від історичних відносин, соціально-економічного контексту та рівня політичної довіри до Європи у різних регіонах світу. Одним із головних викликів залишається питання ефективності: чи справді публічна дипломатія здатна впливати на громадську думку так, щоб сприяти політичним цілям ЄС.

1.3 Методичні основи дослідження публічної дипломатії

При написанні даної кваліфікаційної роботи пропонується використати міждисциплінарний підхід для проведення дослідження розвитку публічної дипломатії Європейського Союзу, а також для визначення її ролі в сучасній міжнародній системі, з особливим акцентом на період після глобальних криз. Поєднання політичних, комунікаційних та правових методів дослідження дасть змогу здійснити глибший аналіз стратегії публічної дипломатії ЄС, оскільки на її ефективність впливають як зовнішньополітичні виклики, так і внутрішня інституційна архітектура.

Більш детально пропонується виокремити методи, які будуть використані при написанні кваліфікаційної роботи (рис. 1.2), та надати їх загальну характеристику. Після визначення головних методів детально описуються, яким чином вони будуть застосовані та яких результатів очікується досягти.

Рис. 1.2. Перелік основних методів для дослідження публічної дипломатії ЄС*

*Складено автором за: створено автором

Історико-правовий метод [26] буде використаний для дослідження історії формування публічної дипломатії ЄС. Використання цього методу дозволить простежити етапи становлення інституційних механізмів публічної дипломатії, зміни законодавчих підходів у зовнішній політиці Союзу та основні події, що вплинули на еволюцію зовнішньої комунікації ЄС.

Доктринальний метод [27] має важливе значення для аналізу офіційних документів, таких як стратегія ЄС із публічної дипломатії, європейські зовнішньополітичні комунікаційні програми та інші нормативно-правові акти. Саме аналіз цих документів дозволить оцінити їхню ефективність і запропонувати рекомендації щодо удосконалення публічної дипломатії в умовах глобальних викликів.

Метод контент-аналізу [28] буде використаний для вивчення змін у практиках публічної дипломатії ЄС під впливом міжнародних кризових ситуацій, зокрема пандемії COVID-19 та війни в Україні. Аналізуючи офіційні

промови, заяви, кампанії та звіти ЄС за період 2020–2024 рр., можна виявити основні тенденції трансформації дипломатичної комунікації.

Метод порівняння [29] стане одним із ключових у дослідженні, оскільки дозволить провести порівняльний аналіз стратегій публічної дипломатії ЄС у різних регіонах світу. Це дасть змогу оцінити ефективність різних підходів залежно від особливостей цільових аудиторій і визначити кращі практики.

Метод аналізу наукової літератури [30] буде застосовано для формування теоретичної бази дослідження. Аналіз наукових праць провідних європейських та світових дослідників у сфері публічної дипломатії допоможе поглибити розуміння сутності, цілей і викликів сучасної публічної дипломатії. Метод спостереження [31] стане доцільним на етапі аналізу практичних кейсів діяльності делегацій ЄС за кордоном. Спостереження за реальними діями, кампаніями, публікаціями в медіа та виступами європейських дипломатів дасть змогу виявити специфіку реалізації дипломатичних стратегій на практиці.

Статистичний метод [32] буде використаний для аналізу кількісних показників ефективності публічної дипломатії, таких як рівень обізнаності про ЄС, рівень довіри до Європейського Союзу в різних країнах світу, динаміка сприйняття ключових ініціатив ЄС. Графічний і табличний методи [33] використовуватимуться для візуалізації отриманих результатів, зокрема для демонстрації змін у сприйнятті ЄС у різних регіонах, результатів інформаційних кампаній, порівняння оцінок ефективності публічної дипломатії за роками.

Основними джерелами для написання кваліфікаційної роботи будуть офіційні звіти Європейської служби зовнішніх справ (EEAS), документи Європейської Комісії, дані щодо пакетів санкцій ЄС, результати досліджень Eurostat, аналітичні матеріали міжнародних дослідницьких центрів, а також наукові статті, книги та публікації провідних експертів з міжнародних комунікацій і дипломатії.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ ТА ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС

2.1. Історія публічної дипломатії ЄС

Перед тим як перейти до аналізу історії становлення та розвитку публічної дипломатії Європейського Союзу, доцільно звернути увагу на загальну історію створення самого ЄС. Адже формування інституційних основ, політичної ідентичності та зовнішньополітичних пріоритетів Союзу безпосередньо вплинуло на появу і еволюцію його публічної дипломатії. Розуміння історичних етапів інтеграційних процесів дозволяє краще оцінити причини виникнення потреби в комунікації із зовнішнім світом, характер головних меседжів, а також трансформацію стратегій публічної дипломатії ЄС у різні періоди його існування. Етапи утворення ЄС наведені в (табл.2.1).

Важливу роль у процесах інтеграції в Європі відіграло підписання Шенгенської угоди у 1997 році, що заклало основи безвізового пересування громадян країн Європейського Союзу. Цей крок істотно полегшив мобільність населення та сприяв поглибленню економічних і соціальних зв'язків між країнами-учасниками. Важливо зазначити, що всі учасники Шенгенської зони, за винятком Ісландії, Норвегії та Швейцарії, є одночасно членами Європейського Союзу.

Подальший значний етап інтеграції відбувся у 2002 році, коли в обіг була введена єдина валюта Європейського Союзу – євро, що стало не лише символом економічної єдності, а й реальним переходом до створення економічного та валютного союзу, що є найвищою формою економічної інтеграції в межах ЄС.

Новий імпульс для розвитку об'єднаної Європи дав Лісабонський договір, який набув чинності у 2009 році, який вніс суттєві зміни до Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейського співтовариства, поклавши край періоду правової невизначеності після невдачі референдумів у

Франції та Нідерландах 2005 р. щодо ухвалення Європейської конституції [36, с.8].

Таблиця 2.1.

Характеристика ключових етапів утворення ЄС*

Дата	Подія
9 травня 1950 р.	Виступ Роберта Шумана з планом створення об'єднання виробництва вугілля та сталі Франції, Німеччини та інших європейських країн увійшов в історію як "Декларація Шумана". Ініціатива мала на меті запобігти новим війнам у Європі шляхом економічного об'єднання колишніх супротивників. Цей день вважається символічною датою початку європейської інтеграції.
18 квітня 1951 р.	В Парижі підписано угоду про створення Європейської Спільноти з вугілля та сталі (ЄСВС), першої наднаціональної європейської організації. До неї приєдналися шість держав: Франція, Німеччина, Італія, Бельгія, Нідерланди і Люксембург. Угода набрала чинності 23 липня 1952 р.. Це стало першим кроком до глибшої економічної інтеграції Європи.
27 травня 1952 р.	У Парижі було підписано договір про створення Європейського оборонного співтовариства (ЄОС). Проект передбачав формування спільної європейської армії, однак внаслідок політичних розбіжностей угода так і не була ратифікована всіма країнами-учасницями.
8 квітня 1965 р.	Підписана "Угода про злиття" (Брюссельський договір), яка об'єднала виконавчі органи ЄСВС, Євратому та Європейської економічної спільноти (ЄЕС) в єдину інституційну структуру. Договір набув чинності 1 липня 1967 р. і заклав основу для створення спільних органів: Європейської комісії, Ради міністрів, Європейського парламенту та Суду ЄС.
1968 р.	Завершено створення митного союзу між шістьма країнами ЄЕС: скасовані внутрішні мита, запроваджено єдиний тариф щодо третіх країн. Це знаменувало успішне завершення другого етапу економічної інтеграції в Європі.
1969 р.	У ході Гаазького саміту було підтверджено завершення формування спільного ринку. Лідери Європи окреслили амбітні цілі щодо подальшого політичного і економічного об'єднання, що стало основою для майбутнього розвитку Європейського Союзу. Почалося поступове приєднання нових країн.
7 лютого 1992 р.	У місті Маастрихт підписано Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір), який офіційно започаткував Європейський Союз. Договір набув чинності у листопаді 1993 р. і заклав основи для створення спільної валюти (євро) та посилення політичної інтеграції.

*Складено автором за: [34-35]

Лісабонська угода істотно розширила компетенції Європейського парламенту, зокрема у сферах сільського господарства, правосуддя та внутрішніх справ, а також започаткувала механізми тіснішої співпраці держав-

членів у сфері безпеки та боротьби з терористичними загрозами. Крім того, вона посилила акцент на спільних європейських цінностях, демократичних принципах і прагненні до миру, стабільності та сталого розвитку. Сьогодні Європейський Союз є однією з найбільших і найвпливовіших економічних спільнот у світі.

Основні принципи функціонування ЄС показані в (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Основні принципи функціонування ЄС*

Принципи	Сутність
Розбудова економічного і валютного союзу	Запровадження єдиної валюти ЄС, хоча не всі держави-члени приєдналися до цього процесу, оскільки частина країн зберігає національні валюти з різних причин.
Створення шенгенського простору	Забезпечення вільного переміщення осіб між державами, що входять до Шенгенської зони.
Розробка і проведення загальної політики ЄС в різних напрямках	Впровадження спільної аграрної, конкурентної, міграційної, транспортної та екологічної політики в рамках Європейського Союзу.
Формування права Європейського Союзу	Створення єдиної правової системи для країн-членів, яка поширюється на юридичних і фізичних осіб, що перебувають на території ЄС.
Введення інституту громадянства Союзу	Забезпечення сталого зв'язку між громадянами держав-членів та ЄС, надання їм прав, зокрема права на вільне пересування в межах Союзу.
Розробка законодавства і вживання організаційних заходів в кримінально-правовій сфері	Установлення загальних норм для боротьби з кримінальними правопорушеннями, тероризмом, відмиванням коштів та іншими злочинами з метою посилення захисту країн-членів ЄС.
Перетворення Європейського Союзу на самостійного учасника міжнародних відносин	Формування партнерських зв'язків ЄС із зовнішніми державами у міжнародній сфері.

*Складено автором за: [37-38]

Європейський парламент разом із Радою Європейського Союзу виконує функції законодавчого органу ЄС. Депутати парламенту обираються шляхом загального прямого голосування кожні п'ять років, представляючи інтереси майже 500 мільйонів громадян. Це єдиний орган Європейського Союзу, який формується безпосередньо народом, що підкреслює демократичний характер інтеграційних процесів у Європі. Хоча Європейський парламент поділяє

законодавчі повноваження з Радою, у деяких сферах його вплив дещо обмежений. Водночас посилення ролі парламенту в останні десятиліття зробило його одним із найвпливовіших законодавчих органів у світі, що активно впливає на формування внутрішньої та зовнішньої політики ЄС.

Важливо також відзначити, що неможливо уявити розвиток Європейського Союзу без його валютної інтеграції. Протягом останніх 15 років євро не лише стало офіційною валютою для більшості держав-членів, а й зміцнило свої позиції на світовій арені, відіграючи ключову роль у міжнародних фінансових операціях та торгівлі. Єдина валюта не лише сприяла економічній стабільності всередині Союзу, а й посилила глобальний вплив ЄС як єдиного економічного простору.

Отож, в табл. 2.3 наведено ключові історичні етапи публічної дипломатії ЄС.

Таблиця 2.3

Характеристика історичних етапів публічної дипломатії ЄС*

Період	Основні події та етапи розвитку	Характеристика публічної дипломатії
1950–1960-ті	Створення Європейської спільноти з вугілля та сталі (1951), Римські договори (1957)	Публічна дипломатія фактично відсутня; основний фокус – економічна інтеграція
1970-ті	Європейське політичне співробітництво (EPC)	Зародження елементів зовнішньої комунікації; спроби узгоджувати позиції держав-членів
1990-ті	Маастрихтський договір (1992), створення CFSP	Початок системної зовнішньої комунікації ЄС як єдиного суб'єкта; акцент на цінностях демократії, прав людини
2000–2010	Розширення ЄС (2004, 2007), глобалізація викликів	Активізація публічної дипломатії; поява програм обміну, міжнародних культурних ініціатив; спроби формувати спільний європейський імідж
2011	Створення Європейської служби зовнішньої дії (EEAS)	Інституціоналізація публічної дипломатії; централізація зовнішньої комунікації ЄС
2015–2020	Міграційна криза, Brexit, гібридні загрози	Публічна дипломатія спрямована на боротьбу з дезінформацією, підтримку довіри до ЄС у світі
2020–теперішній час	Пандемія COVID-19, війна в Україні	Фокусується на зміцненні міжнародної підтримки, просуванні європейських цінностей, гуманітарній допомозі, стратегії боротьби з дезінформацією

*Складено автором за: [39-41]

Європейський Союз виник як результат глибокого прагнення європейських народів забезпечити мир, стабільність і процвітання на континенті після руйнівних подій Другої світової війни. Першим кроком до об'єднання стала створена у 1951 році Європейська спільнота з вугілля та сталі, до якої увійшли шість країн: Франція, ФРН, Італія, Бельгія, Нідерланди та Люксембург. Наступним етапом стали Римські договори 1957 р., які заклали основи Європейської економічної спільноти та Євратому. Початково про активну публічну дипломатію не йшлося: інтеграція носила переважно економічний характер і мала технократичний, а не комунікаційний вимір.

У 1970-х роках із запровадженням Європейського політичного співробітництва почали зароджуватись перші елементи спільної зовнішньої комунікації країн-членів. Це співробітництво було спрямоване на узгодження зовнішньополітичних позицій, проте до реальної системної публічної дипломатії ще не дійшло. Зовнішня комунікація була епізодичною та залишалась на рівні окремих держав, а не Європейських інституцій як єдиного суб'єкта.

Справжній прорив у формуванні європейської публічної дипломатії стався у 1990-х роках після підписання Маастрихтського договору у 1992 році, який створив Європейський Союз і започаткував спільну зовнішню та безпекову політику (CFSP). На цьому етапі ЄС почав розглядати себе як окремого міжнародного гравця, здатного не лише вести дипломатичні переговори, але й формувати свій імідж у світі. Основними меседжами стали цінності демократії, верховенства права, захисту прав людини та миру. Публічна дипломатія почала набувати системного характеру, хоча залишалась у рамках окремих проектів та програм [40].

У 2000–2010-х роках, особливо після значного розширення ЄС у 2004 та 2007 роках, коли приєдналися країни Центральної та Східної Європи, публічна дипломатія стала більш активною та різноманітною. Європейський Союз все більше прагнув позиціонувати себе як глобального актора не лише через економічні та політичні засоби, а й через культурні обміни, освітні програми, міжнародні фестивалі, підтримку європейських студій за межами ЄС. У цей час

активно розвивалися програми, такі як «Erasmus», які водночас виконували функцію "м'якої сили" та сприяли поширенню позитивного іміджу ЄС у світі.

У 2011 році важливою віхою стало створення Європейської служби зовнішньої дії (EEAS), яка взяла на себе завдання координувати зовнішню політику ЄС, включаючи публічну дипломатію. Це інституційне нововведення забезпечило більшу узгодженість зовнішніх комунікацій та зробило публічну дипломатію більш централізованою. Саме з цього часу можна говорити про систематизацію підходів ЄС до зовнішнього іміджу та про вироблення стратегій міжнародної комунікації. [41].

У період 2015–2020 років публічна дипломатія ЄС зіткнулася з новими викликами, зокрема міграційною кризою, Brexit та загрозами дезінформації. На цьому етапі публічна дипломатія набула ще більшого значення як інструмент боротьби за довіру громадян як всередині Союзу, так і за його межами. Було активізовано проекти із протидії фейковим новинам, посилено комунікаційні кампанії щодо цінностей і переваг членства у ЄС.

Починаючи з 2020 р., новими викликами для публічної дипломатії стали пандемія COVID-19 та війна в Україні. У цей період акцент у публічній дипломатії змістився на демонстрацію солідарності, підтримку глобального громадського здоров'я, просування гуманітарних ініціатив і захист європейських цінностей. Публічна дипломатія ЄС прагне не лише інформувати, а й активно залучати міжнародну громадськість до спільних дій у відповідь на глобальні кризи. Стратегії боротьби з дезінформацією стали ще більш пріоритетними в умовах гібридних загроз.

Таким чином, історія публічної дипломатії ЄС є нерозривно пов'язаною з процесом політичної інтеграції та змінами у глобальній політичній системі. Вона еволюціонувала від відсутності цілеспрямованої комунікації у 1950–1960-х роках до системного і багатовимірного інструмента міжнародної політики у XXI столітті.

2.2. Аналіз факторів впливу на публічну дипломатію ЄС

Публічна дипломатія ЄС є унікальним та багатовимірним явищем, яке вирізняється своєю складністю і водночас глибиною. Як найбільше політичне об'єднання держав у світі, ЄС має специфічний підхід до міжнародного спілкування та формування власного іміджу. На відміну від класичних національних держав, Союз об'єднує різні культури, традиції, мови і політичні системи, що значно ускладнює формування єдиної стратегії публічної дипломатії. У цьому контексті важливо проаналізувати фактори, які впливають на розвиток та ефективність європейської публічної дипломатії.

Традиційно інститути ЄС довго уникали використання терміну «публічна дипломатія», побоюючись створення враження надмірної централізації або підризу національного суверенітету держав-членів. Більшість активностей, спрямованих на зміцнення іміджу Європи у світі, здійснювалися саме окремими країнами через власні дипломатичні служби та культурні інститути - такими, як British Council у Великій Британії, Goethe-Institut у Німеччині чи Alliance Française у Франції.

Однак із розвитком глобалізації, посиленням міжнародної конкуренції за впливи та збільшенням ролі м'якої сили, ЄС усвідомив необхідність формування власної публічної дипломатії як інструменту просування своїх цінностей та інтересів на міжнародній арені [42].

ЄС прагне побудувати позитивний міжнародний імідж через поширення ключових цінностей: демократії, прав людини, верховенства права, соціальної солідарності, рівності та поваги до культурного розмаїття. Ці цінності просуваються через політичні діалоги, культурні заходи, освітні програми, економічні ініціативи та гуманітарну допомогу.

Одним із головних завдань є формування почуття європейської ідентичності серед громадян країн-членів. Програми на кшталт Erasmus+, який забезпечує студентські обміни, навчання та стажування, сприяють створенню мережі людей, що мають особистий досвід «життя Європою». Аналогічно, через

підтримку культури та науки, такі ініціативи як Creative Europe та дослідницькі гранти Horizon Europe сприяють підвищенню мобільності і кооперації між громадянами ЄС.

На зовнішній арені ЄС реалізує політику "м'якої сили", орієнтуючись на поширення власних моделей мирного співіснування, правового регулювання та економічної інтеграції. Важливими інструментами виступають [43]:

- підтримка розвитку демократій у сусідніх регіонах;
- культурні обміни;
- фінансування міжнародних проєктів у сфері освіти, медіа та прав людини;
- гуманітарна допомога кризовим регіонам.

Також значну роль відіграє співпраця з глобальними партнерами, зокрема в Африці, Східній Європі, Азії та Латинській Америці, де ЄС підтримує проєкти розвитку через такі механізми, як European Instrument for Democracy and Human Rights.

Культурна дипломатія виступає одним із найважливіших напрямів публічної дипломатії ЄС. Європейська культура є величезним ресурсом, однак її різноманітність створює і виклики: світ сприймає європейську культуру через призму окремих національних ідентичностей (італійське мистецтво, французька мода, німецька класична музика), а не як єдиний «європейський бренд».

Програма Erasmus+ є яскравим прикладом успішної культурної дипломатії, завдяки якій мільйони студентів здобувають освіту в інших європейських країнах, формуючи спільну культурну свідомість. Подібну роль відіграє і фестиваль Євробачення, що, хоч і не є чисто інституційним проєктом ЄС, сприяє популяризації ідеї об'єднаної Європи через музику.

Крім того, важливим є залучення міст як акторів культурної дипломатії: Барселона, Відень, Париж активно використовують культурні події, конференції, виставки для просування власного іміджу, який асоціюється з європейськими цінностями.

ЄС наразі не має потужної централізованої медіа-платформи для просування свого іміджу. Хоча існує телеканал Euronews, його вплив обмежений порівняно з глобальними гравцями. Натомість держави-члени активно використовують власні міжнародні медіа, такі як BBC World, Deutsche Welle, RFI. Інформаційна присутність ЄС значною мірою забезпечується через мережу журналістів у Брюсселі (понад 1000 акредитованих журналістів), що дозволяє оперативно висвітлювати політичні події та ініціативи Союзу на світовій арені [44].

В таблиці 2.4. наведено основні фактори впливу на публічну дипломатію ЄС.

Таблиця 2.4

Характеристика зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на публічної дипломатії ЄС*

Тип факторів	Фактор	Характеристика
Внутрішні фактори	Політична інтеграція	Рівень єдності та узгодженості політик країн-членів впливає на цілісність зовнішніх комунікацій ЄС.
	Інституційна архітектура	Створення Європейської служби зовнішньої дії (EEAS) посилило координацію та професіоналізацію публічної дипломатії.
	Європейські цінності	Демократія, права людини, верховенство права формують основний зміст меседжів у публічній дипломатії.
	Економічна стабільність	Економічний добробут ЄС підвищує його привабливість та авторитет на міжнародній арені.
	Політична поляризація в середині ЄС	Внутрішні розбіжності між країнами-членами можуть ускладнювати єдину зовнішню комунікацію.
Зовнішні фактори	Глобальні кризи	Пандемія COVID-19, війна в Україні змушують адаптувати публічну дипломатію до нових викликів.
	Конкуренція "м'яких сил"	США, Китай, Росія активно використовують власні інструменти м'якої сили, що загострює змагання за вплив.
	Дезінформація	Кампанії з фальсифікації інформації підривають довіру до меседжів ЄС.
	Сприйняття ЄС у світі	Відмінності у сприйнятті ЄС у різних регіонах вимагають гнучкості підходів у комунікації.
	Роль міжнародних партнерів	Відносини з НАТО, ООН та іншими міжнародними організаціями впливають на можливості публічної дипломатії.

*Складено автором за: [45-48]

До внутрішніх факторів насамперед належить рівень політичної інтеграції країн-членів. Чим більшою є згуртованість ЄС у прийнятті спільних рішень та визначенні пріоритетів, тим ціліснішою та послідовнішою виглядає його комунікація із зовнішнім світом. У цьому контексті важливою є і інституційна архітектура Союзу, особливо створення Європейської служби зовнішньої дії (EEAS), яка професіоналізувала та централізувала зусилля з публічної дипломатії. Також серцевиною європейських комунікацій залишаються спільні європейські цінності – демократія, права людини, верховенство права – що визначають основний зміст і напрямок зовнішніх меседжів. Значною мірою на ефективність дипломатії впливає і економічна стабільність ЄС: високий рівень життя, технологічний розвиток і соціальні стандарти підвищують його привабливість у світі. Водночас внутрішня політична поляризація, зокрема між старими і новими членами ЄС чи між північчю і півднем, ускладнює формування єдиної позиції та знижує узгодженість комунікацій [46].

Зовнішні фактори також відіграють критичну роль. Глобальні кризи, такі як пандемія COVID-19 або війна в Україні, змушують ЄС адаптувати стратегії публічної дипломатії, реагувати на нові виклики та змінювати пріоритети інформаційної політики. Крім того, існує гостра конкуренція м'яких сил: США, Китай, Росія активно просувають свої наративи у світі, змушуючи ЄС шукати нові способи для ефективного поширення власних цінностей та інтересів. Серйозною перешкодою є також поширення дезінформації, спрямованої на дискредитацію ЄС серед іноземної аудиторії. Одним із ключових моментів є сприйняття ЄС у світі: воно значно варіюється залежно від регіону, що вимагає адаптації меседжів до культурних, соціальних та політичних реалій конкретних країн. Нарешті, важливо враховувати роль міжнародних партнерів, таких як НАТО або ООН, адже тісна взаємодія з цими організаціями зміцнює довіру до ЄС та розширює його можливості у сфері публічної дипломатії [47].

Таким чином, ефективність публічної дипломатії Європейського Союзу є похідною складної взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів. Тільки шляхом гармонізації внутрішньої політики, гнучкої адаптації до змін у зовнішньому

середовищі та активної боротьби з інформаційними викликами ЄС зможе зберігати і зміцнювати свій міжнародний авторитет.

Незважаючи на ці труднощі, з огляду на глобальні виклики - економічні кризи, міграційні процеси, безпекові загрози - ЄС має всі шанси зміцнити свою позицію через активніше використання інструментів публічної дипломатії. Посилення координації між національними і наднаціональними зусиллями, краща інтеграція цифрових технологій та розвиток спільних культурних ініціатив є ключовими напрямками для майбутнього успіху [48].

Отже, публічна дипломатія ЄС є важливою складовою його м'якої сили та здатності впливати на світові процеси без застосування примусу. Вона базується на просуванні спільних цінностей, підтримці міжкультурного діалогу, розвитку освіти, науки та культури. Хоча шлях до побудови справжньої європейської ідентичності є тривалим і непростим, ЄС має всі необхідні ресурси для того, щоб утвердити себе як потужного і позитивного гравця на міжнародній арені.

2.3. Характеристика векторів публічної дипломатії ЄС

ЄС активно пропагує фундаментальні принципи демократії, свободи, рівності, поваги до прав людини та верховенства права як всередині Союзу, так і у країнах-партнерах. Ці принципи становлять основу європейської ідентичності та є центральним елементом дипломатичних стратегій.

У контексті глобальних векторів публічної дипломатії Європейського Союзу важливе місце займають численні програми та ініціативи, спрямовані на зміцнення міжнародної співпраці, просування європейських цінностей та формування позитивного іміджу ЄС у світі. Однією з таких ініціатив є Програма відвідувачів ЄС [49], яка з 1974 р. забезпечує спеціалізовані навчальні візити для молодих політичних лідерів і формувачів громадської думки з країн та міжнародних організацій за межами ЄС. Учасники мають змогу зустрічатися з членами Європейського парламенту, представниками інституцій ЄС та іншими

стейкхолдерами, що сприяє кращому розумінню функціонування Євросоюзу та формує мережу підтримки серед глобальних еліт.

Важливою складовою культурного вектору публічної дипломатії є Платформа культурних відносин [50], яка підтримує міжнародну культурну співпрацю та організовує щорічну Глобальну програму культурних відносин. Ця ініціатива збирає 40 молодих лідерів у галузі культури з усього світу, сприяючи взаєморозумінню й обміну досвідом. Ініціатива залучення випускників ЄС [51] спрямована на підтримку зв'язку з випускниками різноманітних програм ЄС, забезпечуючи їм можливість для онлайн- та офлайн-мережування, що сприяє подальшому зміцненню впливу ЄС через особисті професійні контакти.

Особливу роль у забезпеченні участі молоді в міжнародних справах відіграє Молодіжна консультативна рада [52], яка виступає дорадчим органом при Європейській комісарці з міжнародних партнерств та Генеральному директораті міжнародних партнерств. Завдяки цій платформі молодь має можливість впливати на зовнішню політику ЄС, роблячи її більш актуальною та орієнтованою на молодіжні потреби. Одним із інструментів культурної дипломатії також є проєкт підтримки фестивалів європейського кіно [53], який допомагає організовувати кінофестивалі по всьому світу, надаючи нові європейські фільми та сприяючи організації супутніх заходів і тренінгів для поглиблення діалогу з місцевими аудиторіями.

Серед інтелектуальних ініціатив варто відзначити Дії Жана Моне, які в межах програми Erasmus+ підтримують викладання та дослідження в галузі європейських студій у всьому світі. Ці заходи сприяють налагодженню діалогу між академічною спільнотою та політиками, а також зміцнюють розуміння процесів управління політиками ЄС. Програма Erasmus+ також відкриває можливості для організацій за межами ЄС, забезпечуючи академічну мобільність, спільні проєкти та обміни, що посилює освітню дипломатію Європейського Союзу.

Дії Марії Склодовської-Кюрі, що реалізуються в рамках програми «Горизонт Європа» [54], забезпечують фінансування для створення докторських

мереж, постдокторських стипендій, обмінів персоналом, а також сприяють популяризації науки серед широкої громадськості. Програма «Горизонт Європа», будучи головною дослідницькою програмою ЄС із бюджетом понад 95 мільярдів євро, спрямована на вирішення глобальних викликів, досягнення цілей сталого розвитку ООН і зміцнення конкурентоспроможності ЄС на світовій арені [55]. Інформаційний напрямок публічної дипломатії реалізується через Європейський молодіжний портал [56], що надає молоді можливості для участі в громадському житті як у межах Європи, так і за її межами.

Нарешті, важливою складовою глобальної публічної дипломатії є участь Європейського Союзу в масштабних міжнародних заходах, зокрема на світових виставках, як це було під час World EXPO2020 [57]. Такі події слугують платформами для презентації європейських досягнень, інновацій та культурної різноманітності.

Таким чином, глобальні ініціативи ЄС у сфері публічної дипломатії є комплексною системою заходів, що інтегрують освіту, культуру, науку, молодіжну політику та міжнародний діалог для досягнення стратегічних цілей Європейського Союзу на світовій арені.

В табл. 2.5 наведено основні вектори публічної дипломатії ЄС.

Комплексний аналіз векторів публічної дипломатії Європейського Союзу дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо стратегії його зовнішньої комунікації та ролі на глобальній арені. Насамперед, стає очевидним, що ЄС свідомо вибудовує багатовимірну модель публічної дипломатії, де кожен вектор взаємопов'язаний з іншими та сприяє формуванню цілісного позитивного образу Союзу в світі. Базовим фундаментом цієї політики є акцент на поширення демократичних цінностей, повагу до прав людини та принципи верховенства права. Саме ціннісна основа визначає характер інших напрямів дипломатичної активності та надає їй морального авторитету.

Таблиця 2.5

Характеристика ключових вектори публічної дипломатії ЄС*

Вектор публічної дипломатії	Характеристика
Поширення демократичних цінностей, прав людини та верховенства права	Пропагування демократії, свободи, рівності, поваги до прав людини та верховенства права як основи європейської ідентичності та дипломатичних стратегій.
Розвиток культурної дипломатії	Використання культури як м'якого інструменту впливу через програми на кшталт "Творча Європа", підтримку фестивалів, культурних обмінів для підкреслення єдності в розмаїтті.
Освітня та наукова дипломатія	Реалізація програм обміну (Erasmus+, Horizon Europe), підтримка науково-освітніх проєктів для зміцнення позитивного іміджу ЄС серед молоді та науковців.
Інформаційна та медійна дипломатія	Використання ЗМІ та соціальних мереж для просування цінностей і політик ЄС, вплив на громадську думку через платформи типу Euronews.
Економічна дипломатія	Просування моделі економічного співробітництва через торговельні угоди, підтримку європейського бізнесу і реалізацію проєктів допомоги розвитку.
Ціннісна дипломатія через підтримку міжнародних ініціатив	Підтримка глобальних ініціатив, зокрема у сфері захисту клімату, прав меншин, миру та сталого розвитку для зміцнення авторитету ЄС.
Криза-менеджмент та гуманітарна дипломатія	Реалізація програм гуманітарної допомоги у відповідь на кризи (пандемії, стихійні лиха, війни) для формування образу ЄС як відповідальної сили.

*Складено автором за: [49-57]

Водночас важливим є розуміння, що ЄС у своїй діяльності не обмежується лише політичним або правовим дискурсом. Культурна, освітня та наукова дипломатія виступають потужними інструментами м'якої сили, які не тільки зміцнюють міжнародні зв'язки, а й сприяють довгостроковому укоріненню європейських ідей серед молодого покоління, творчих спільнот та науковців у різних країнах. Завдяки таким програмам, як Erasmus+ чи Horizon Europe, Європа розвиває глобальну мережу прихильників своїх цінностей, які згодом стають природними партнерами для співпраці.

Інформаційна дипломатія є ще одним критично важливим напрямом, оскільки в епоху цифрових технологій контроль над інформаційними потоками та формування позитивного іміджу набувають вирішального значення. Активна

присутність ЄС у медіапросторі дозволяє йому оперативно реагувати на виклики, протидіяти дезінформації та посилювати довіру до своїх політик серед міжнародної аудиторії.

Особливої уваги заслуговує роль економічної дипломатії, яка, поряд із культурними й освітніми ініціативами, підсилює прагматичний вимір європейської присутності у світі. Через торговельні угоди, проєкти розвитку та підтримку бізнесу ЄС демонструє приклад ефективного економічного партнерства, що базується на взаємній вигоді, стійкості та етичних принципах.

Отож, пропонується навести структуру найбільших торговельних партнерів ЄС за експортом (рис. 2.1).

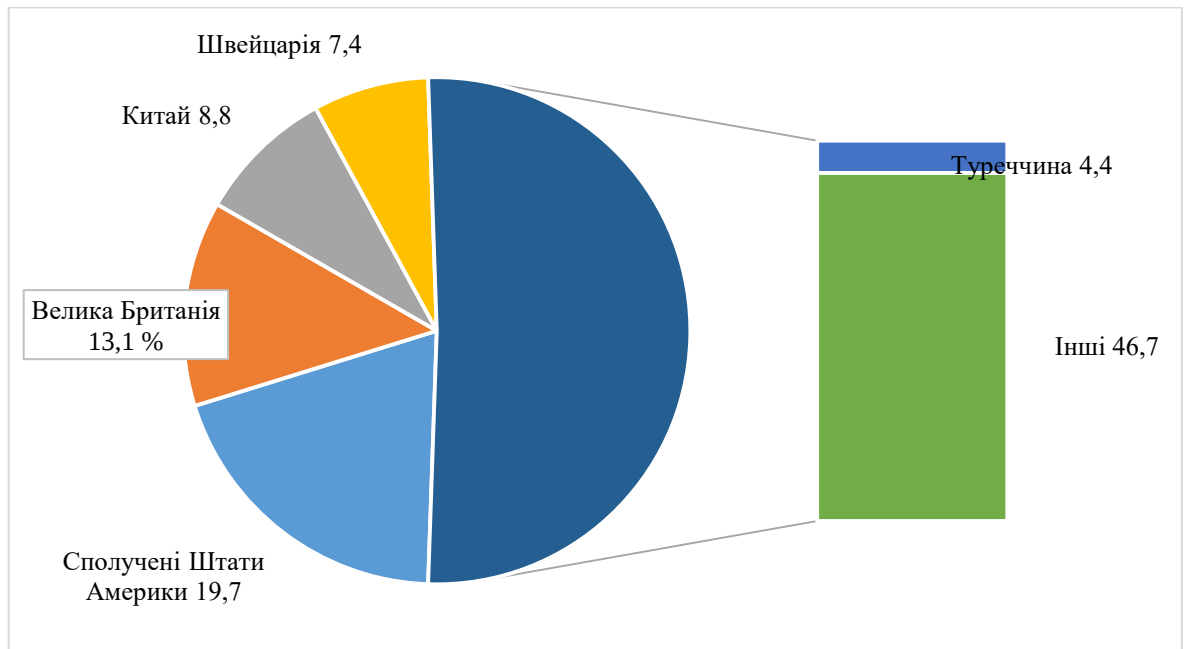

Рис. 2.1. Структура основних експортних партнерів ЄС за період 2023 р., %

*Складено автором за: [58]

Аналізуючи структуру основних експортних партнерів Європейського Союзу в контексті публічної дипломатії, можна виділити кілька важливих тенденцій і стратегічних висновків. Найбільшу частку експорту ЄС займають США - 19,7%. Це свідчить про надзвичайно високий рівень економічної інтеграції та взаємозалежності між двома економічними просторами. Така тісна співпраця сприяє також розвитку політичного діалогу, узгодженню позицій на

міжнародній арені та активізації трансатлантичної публічної дипломатії. США для ЄС є не лише торговельним партнером, а й стратегічним союзником у просуванні спільних демократичних цінностей, що посилює вплив обох сторін на глобальні процеси.

Другим за обсягом партнером є Сполучене Королівство, на яке припадає 13,1% експорту, адже незважаючи на Брекзйт, Велика Британія залишається важливим економічним і культурним партнером ЄС. Публічна дипломатія у цьому випадку спрямована на збереження тісних гуманітарних, освітніх та наукових зв'язків, а також на уникнення політичної ізоляції одне одного. Взаємна історія співпраці і культурна спорідненість стають основою для конструктивного діалогу у нових умовах.

Китай посідає третє місце з показником 8,8%. Взаємини з Китаєм є набагато складнішими, оскільки ЄС, підтримуючи активні торговельні відносини, одночасно веде публічну дипломатію, спрямовану на просування прав людини, демократичних стандартів та справедливої конкуренції. Європейська дипломатія тут балансує між економічними інтересами та ціннісними пріоритетами, що робить взаємодію з Китаєм багаторівневою та стратегічно обережною.

Швейцарія з часткою 7,4% є важливим партнером завдяки своїй економічній стабільності, близькості до європейського ринку та традиційно високому рівню взаєморозуміння з ЄС. У випадку Швейцарії публічна дипломатія фокусується на зміцненні спільних економічних, наукових і культурних програм, що базуються на спільних цінностях і довірі. Незважаючи на те, що Швейцарія не є членом ЄС, її активна участь у європейських програмах посилює обопільну вигоду та об'єднує сторони в рамках ширшого європейського простору.

Туреччина, яка займає 4,4% експорту, має складні, але важливі відносини з ЄС. З одного боку, Туреччина є стратегічним партнером у питаннях міграції, безпеки та торгівлі, з іншого - існують значні розбіжності щодо демократичних стандартів, прав людини та зовнішньополітичних орієнтирів. Публічна

дипломатія ЄС у цьому випадку поєднує елементи партнерства з елементами критики та закликів до реформ, намагаючись одночасно зберігати вплив і просувати свої цінності.

У сукупності структура експорту ЄС відображає не лише економічні пріоритети, але й складну систему зовнішньої публічної дипломатії, де економічна взаємозалежність доповнюється активним просуванням цінностей, гуманітарних ініціатив та культурного діалогу на глобальному рівні. Такий підхід зміцнює авторитет ЄС як надійного, відповідального та ціннісно орієнтованого глобального актора.

Наступним пропонується розглянути ключових імпортерів країн-членів ЄС (табл. 2.2).

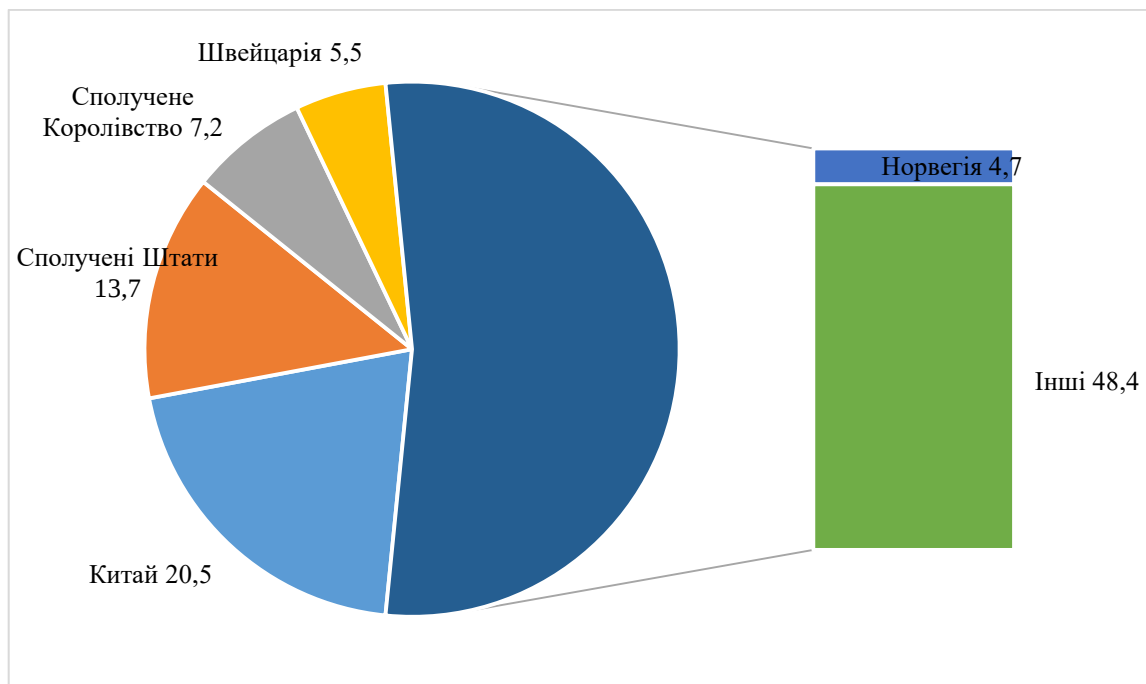

Рис. 2.2. Структура основних імпортерів ЄС за період 2023 р., %*

*Складено автором за: [58]

Імпортерні партнери Європейського Союзу відіграють важливу роль не лише в економічному сенсі, але й в контексті публічної дипломатії, оскільки торгівельні відносини мають значний вплив на формування міжнародних відносин, а також на культурні й політичні зв'язки між країнами. Аналізуючи

основних імпортерів ЄС, можна виділити кілька аспектів, які впливають на публічну дипломатію.

Китай, який є найбільшим імпортером ЄС з часткою 20,5%, займає стратегічно важливу позицію. Взаємовигідні економічні відносини між ЄС і Китаєм охоплюють не тільки торгівлю, але й численні програми співпраці в науці, технологіях, а також культурних обмінах. Китай активно просуває свою публічну дипломатію через "м'яку силу", організовуючи культурні заходи, форуми, обміни в освіті та науці, що сприяє кращому розумінню китайської культури в Європі. У свою чергу, ЄС підтримує діалог щодо прав людини та інших глобальних питань, що теж є частиною публічної дипломатії.

Сполучені Штати Америки, як другий за величиною імпортер ЄС (13,7%), мають глибокі економічні, культурні та політичні зв'язки з Європою. Публічна дипломатія між ЄС і США зосереджена на спільних цінностях, таких як демократія, верховенство права і ринок вільної конкуренції. Американська культура через кіно, музику, технології та інші індустрії активно впливає на європейське суспільство. Одночасно, ЄС використовує свої зв'язки з США для просування політичних і економічних інтересів на міжнародній арені.

Сполучене Королівство, хоча і покинуло ЄС, продовжує залишатися важливим імпортером з часткою 7,2%. Це відображає не лише економічну, але й культурну й освітню взаємодію, що традиційно була сильною. Після Brexit Великобританія активно працює над просуванням своїх інтересів через культурні інститути, університети та міжнародні форуми, що зберігають взаємодію з ЄС, зокрема через британську культуру, науку та технології.

Швейцарія, з її часткою 5,5%, хоча і не є частиною ЄС, активно інтегрована в європейську економіку завдяки численным угодам, які регулюють взаємодію між країнами. Взаємодія між ЄС і Швейцарією багато в чому зосереджена на економічних питаннях, однак Швейцарія також активно працює в контексті публічної дипломатії через міжнародні організації, гуманітарну діяльність та програми підтримки розвитку. Норвегія, з часткою 4,7%, є важливим партнером у сфері енергетики, зокрема в постачанні нафти та природного газу до ЄС.

Публічна дипломатія Норвегії також тісно пов'язана з її участю в міжнародних організаціях, зокрема в ООН, де вона просуває питання миру, безпеки та прав людини.

Отже, імпортерні партнери ЄС не тільки є важливими економічними гравцями, але й активно впливають на публічну дипломатію, використовуючи свої культурні, політичні й гуманітарні зв'язки для просування своїх інтересів на міжнародній арені.

Крім того, активна участь Європейського Союзу у міжнародних ініціативах та боротьбі з глобальними викликами підкреслює його прагнення до відповідального глобального лідерства.

Криза-менеджмент та гуманітарна дипломатія завершають цю цілісну картину, демонструючи спроможність ЄС не лише декларувати свої цінності, а й діяти відповідально у найскладніших обставинах. Реальні дії під час гуманітарних криз укріплюють довіру до ЄС і свідчать про його готовність брати на себе відповідальність за глобальну стабільність та безпеку. Отже, пропонується дослідити обсяг наданої допомоги Україні від країн ЄС (рис. 23)

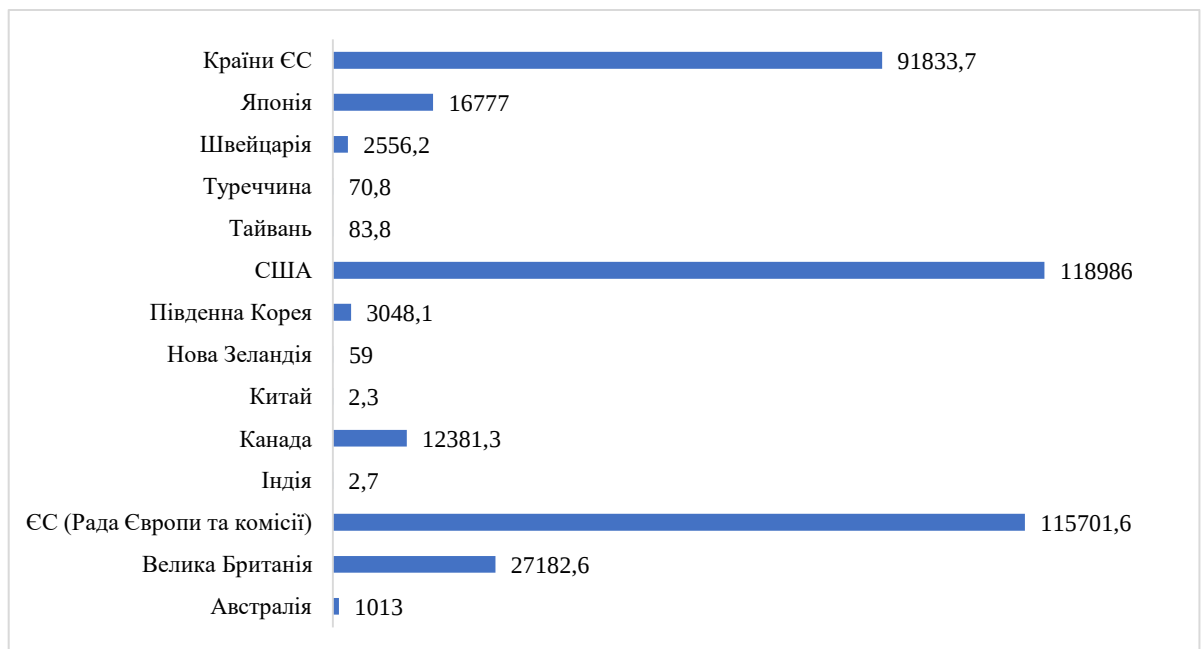

Рис. 2.3. Обсяг наданої грошової допомоги Україні від країн світу станом на серпень 2024, млн. євро*

*Складено автором за: [59]

Отож, аналізуючи рис. 2.3, видно, що найбільший обсяг допомоги Україна отримала саме від країн ЄС, які по суті є основним інвестором нашої країни, адже їх частка становить 54% від усіх наданих коштів.

У підсумку можна сказати, що публічна дипломатія Європейського Союзу є глибоко інтегрованою, багаторівневою системою, яка поєднує цінності, культуру, науку, економіку, інформацію та гуманітарні зусилля. Такий підхід дозволяє ЄС не тільки ефективно просувати свої інтереси, а й водночас формувати нові стандарти міжнародних відносин, засновані на довірі, співпраці та взаємоповазі. У майбутньому важливість публічної дипломатії для Європейського Союзу лише зростатиме, оскільки світ продовжує змінюватися, вимагаючи від глобальних акторів нових підходів до побудови взаєморозуміння та партнерства.

РОЗДІЛ 3 ХАРАКТЕРИСТИКА НАПРЯМКІВ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВІЙНИ

3.1. Роль публічної дипломатії у просуванні санкційної політики ЄС

Публічна дипломатія відіграє дедалі важливішу роль у реалізації зовнішньополітичних стратегій Європейського Союзу, зокрема в контексті просування санкційної політики. У сучасних міжнародних відносинах, де традиційні інструменти політичного впливу дедалі частіше доповнюються механізмами "м'якої сили", комунікація із зовнішніми аудиторіями стає ключовим чинником забезпечення підтримки рішень ЄС на глобальному рівні. Санкції, як один із інструментів зовнішньополітичного тиску, вимагають не тільки правового обґрунтування та економічної ефективності, але й активного пояснення їх легітимності та цілей широкій міжнародній спільноті. Саме тут публічна дипломатія стає незамінним засобом формування позитивного іміджу ЄС як захисника міжнародного права, демократичних цінностей і глобальної безпеки.

Кількість санкцій, які були застосовані проти РФ після 22 лютого 2022 в рази перевищує санкції по відношенню Ірану в останні десятиліття (рис. 3.1).

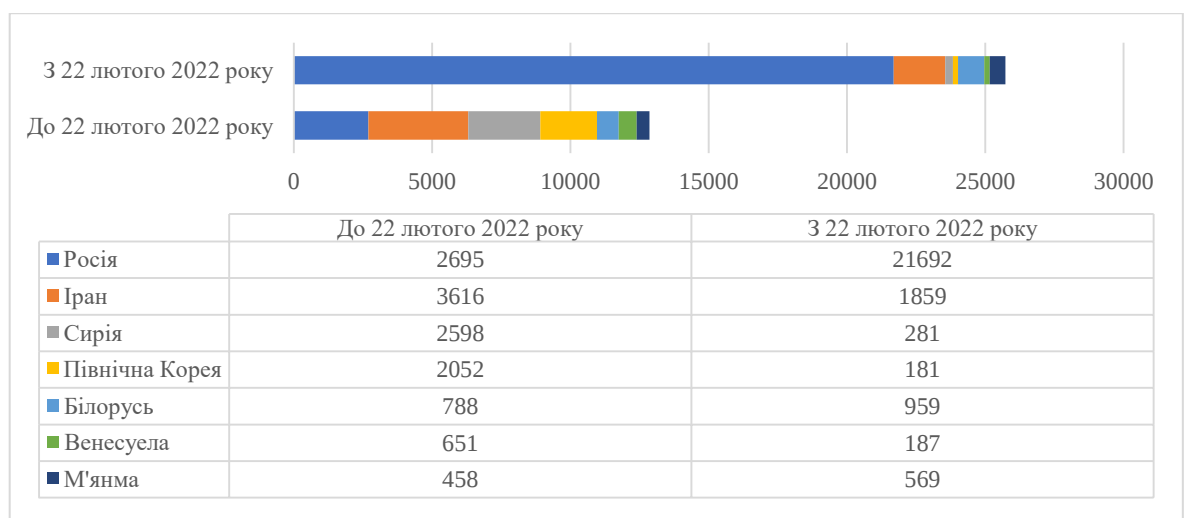

Рис. 3.1. Кількість міжнародних санкцій, запроваджених проти країн до та після військового вторгнення РФ в Україну станом на 2025 р.*

*Складено автором за: [60]

Отож, аналізуючи дані рис. 3.1, видно, що РФ є великою світовою загрозою миру та одночасно ворогом усіх розвинених країн, які за три роки війни проти України застосувала рекордну кількість санкцій – 21692, що робить РФ найбільш санкціонованою країною у світі. На противагу цьому, кількість санкцій проти Ірану скоротилася з 3616 до 1 59, що свідчить про зміну міжнародних пріоритетів, в порівнянні з Іраном, РФ є більш загрозовою. Зменшення санкцій можна спостерігати проти Сирії та Північної Кореї, що було викликано зміною їхньої політики, а щодо Сирії та приходом до влади більш демократичнішого уряду ніж попередній. Щодо решти підсанкційних країн, то коливання у зміні санкцій є незначними. Слід відзначити той факт, що санкційний ландшафт після 2022 р. демонструє чітку спрямованість на РФ, що підкреслює геополітичні наслідки війни в Україні та вказує на перерозподіл.

Наступним проаналізуємо кількість застосованих санкцій розвиненими країнами світу проти Росії станом на січень 2025 (рис. 3.2)

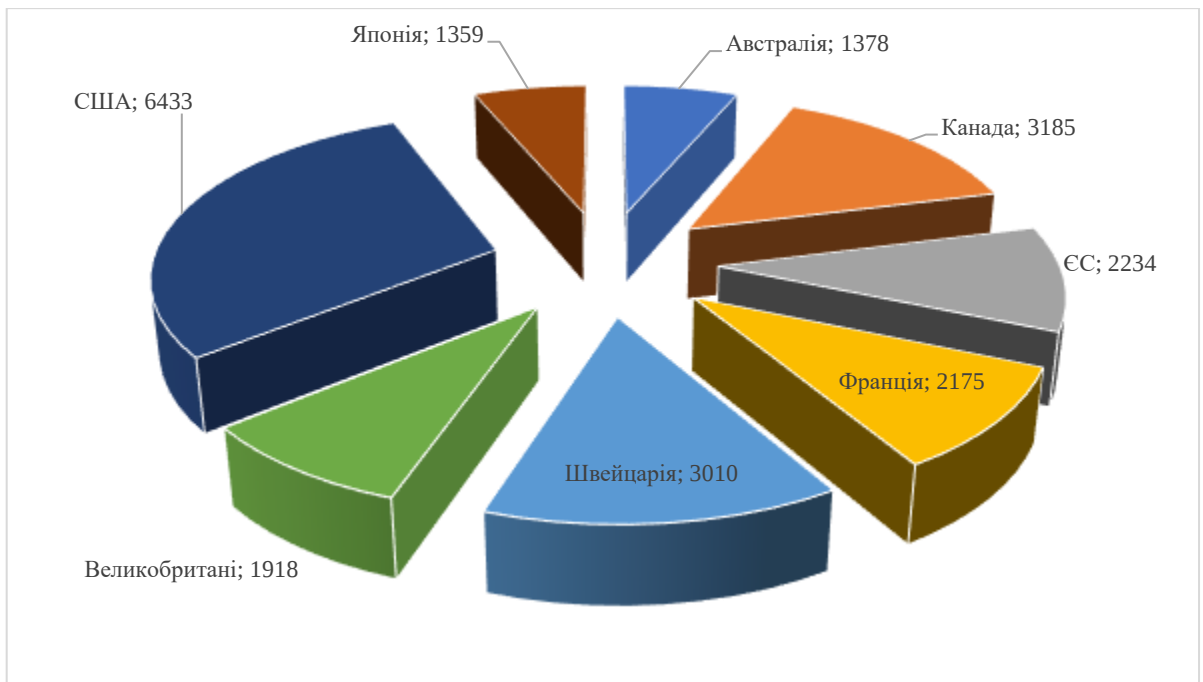

Рис. 3.2. Кількість застосованих санкцій розвиненими країнами світу проти росії в період 2022-2025рр*

*Складено автором за: [60]

Як ми можемо побачити з рисунка 3.2, що найбільше санкцій було застосовано зі сторони США – 6433 та Швейцарії – 3010, яка попри свою

нейтральну позицію впровадили ряд санкційних обмежень проти РФ. Щодо країн-членів ЄС то вони впровадили 2234 санкцій, а Канада – 3185, що власне є свідченням того, що країнами світу було зроблено ряд дій, мета яких полягає в обмеження РФ в економічному контексті.

Наступним пропонується дослідити основні економічні санкції, які були запровадження країнами-членами ЄС та визначити їхній вплив на як на економічні відносини з РФ та і на економіку ЄС, адже країни-члени отримали значне економічне потрясіння, яке відбулось на тлі енергетичних санкцій та інфляції (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Характеристика пакетів економічних санкцій, які були застосовані країнами-членами ЄС проти РФ за період 2022-2025 рр.*

Пакет санкцій	Ключові напрямки
1-й пакет	Направлено на цільові фізичні (Антон Вайно (глава адміністрації президента РФ), Сергій Шойгу (міністр оборони), Дмитро Чернишенко і Юрій Борисов (віце-прем'єри), а також пропагандисти Маргарита Симоньян, Марія Захарова й Ольга Скабеева) та юридичні особи, фінансові обмеження та торговельні обмеження.
2-й пакет	Розширено заморожування активів, заборонено операції з російським Центральним банком та обмежено доступ до ринків капіталу ЄС. Також під санкції потрапили найвищі посадові особи Росії, включаючи президента Володимира Путіна та міністра закордонних справ Сергія Лаврова.
3-й пакет	Заборона імпорту вугілля, обмеження доступу до портів ЄС та заборона експорту окремих товарів. Окрім того даний пакет включив у санкційний список олігархів, зокрема Романа Абрамовича, Алішера Усманова, Олексія Міллера (голова "Газпрому") та Миколу Токарева (голова "Транснафти").
4-й пакет	Заборона імпорту сирої нафти, введення санкцій проти додаткових фізичних та юридичних осіб, а також обмеження на надання певних бізнес-послуг.
5-й пакет	Подальші обмеження на імпорт та експорт, включаючи заборону на імпорт золота, а також розширення індивідуальних санкцій. Також під санкції потрапили 217 осіб. Серед них - Моше Кантор, Борис Ротенберг, Олег Дерипаска, а також родичі Путіна - його дочки Марія Воронцова та Катерина Тихонова.
6-й пакет	Запровадив обмеження ціни на російську нафту, заборонив громадянам ЄС обіймати посади в деяких російських державних підприємствах і розширення експортного контролю. Також пакет охопив осіб, пов'язаних з інформаційною цензурою і репресіями. До санкційного списку були включені Олександр Бабаков (заступник голови Держдуми) та Олександр Жаров (голова Роскомнагляду).

Продовження табл. 3.1

7-й пакет	Заборона інвестицій у російський гірничодобувний сектор, санкції проти додаткових банків та подальші експортні обмеження. Серед фізичних осіб - директор НІЦЕМ ім. Гамалєї Олександр Гінцбург та інші науковці, причетні до розробки технологій подвійного призначення.
8-й пакет	Спрямовані проти російського оборонного сектору, наклали заборону на експорт товарів подвійного призначення та запровадили додаткові санкції проти фізичних осіб .
9-й пакет	Обмеження експорту передових технологій, введення санкцій проти організацій, що підтримують російську армію, та подальші фінансові обмеження.
10-й пакет	Заборона імпорту російської металопродукції, розширення експортного контролю та введення санкцій проти осіб, причетних до анексії українських територій.
11-й пакет	Спрямовані проти енергетичного сектору РФ, накладені заборони на експорт конкретних технологій, а також додаткові санкції проти фізичних та юридичних осіб.
12-й пакет	Обмеження експорту предметів розкоші, введення санкцій проти організацій, що підтримують російський уряд, і подальші фінансові заходи та проти фізичних осіб серед яких: Ілля Медведєв (син Дмитра Медведєва), Анна Цвілєва (родичка Володимира Путіна), члени Центральної виборчої комісії РФ, керівники оборонних підприємств
13-й пакет	Заборона імпорту російських діамантів, розширення експортного контролю за товарами подвійного призначення, а також санкції проти осіб, причетних до порушень прав людини.
14-й пакет	Спрямовані на фінансовий сектор РФ накладені заборони на експорт конкретних промислових товарів, а також санкції на додаткові фізичні та юридичні особи
15-й пакет	Обмеження експорту критично важливих технологій, санкції проти організацій, що підтримують російський військово-промисловий комплекс, і подальші фінансові обмеження.
16-й пакет	Спрямовані на високорентабельні сектори, такі як енергетика, фінанси та торгівля, а також запровадили заходи, спрямовані на запобігання обходу санкцій.

*Складено автором за: [61-64]

Отож, пропонується більше детальніше розписати застосування вище наведених пакетів економічних санкцій проти РФ. В період з 2022 по 2025 р. проти РФ було запроваджено низку економічних санкцій, які були спрямовані на різні сектори, і кожен пакет розширював обмеження з метою посилення тиску на країну-агресора.

Перший пакет, запроваджений у лютому 2022 р., став першою відповіддю на російську агресію та був спрямований проти фізичних та юридичних осіб,

пов'язаних з політичним і військовим керівництвом. Даний пакет передбачав накладення фінансових обмежень, таких як заморожування російських активів та обмеження доступу до фінансових ринків ЄС. Крім того, він заборонив експорт товарів подвійного призначення, які можуть бути використані як у цивільних, так і у військових цілях. Прийнятий того ж місяця другий пакет розширив заходи першого, заморозивши активи більшої кількості російських бізнесменів та чиновників, які мали пряме відношення до війни в Україні. Даний пакет передбачав заборону операції з російським Центральним банком, фактично обмеживши доступ РФ до її золотовалютних резервів. Крім того, кілька великих російських банків були виключені з системи SWIFT, що перекрило їм доступ до глобальних фінансових операцій.

Третій пакет був прийнятий в березні 2022 р., який зосередився на енергетичних і транспортних обмеженнях. Він заборонив імпорт російського вугілля до ЄС, запровадив портові обмеження, які не дозволяли російським суднам швартуватися в портах ЄС, а також розширив експортні заборони, поширивши їх на високотехнологічні товари та промислове обладнання. Впроваджений цього ж місця четвертий пакет розширив енергетичні санкції, заборонивши імпорт російської сирої нафти, що транспортується морем. Даний пакет поширювався на російські державні підприємства, так як передбачав обмеження щодо надання їм консалтингових, юридичних та бухгалтерських послуг та наклав нові санкції на засоби масової інформації, звинувачені в поширенні російської пропаганди.

П'ятий пакет, запроваджений у квітні 2022 р., зосередився на торгівлі та предметах розкоші. Згідно даного пакету санкцій, ЄС заборонив імпорт російського золота, яке є ключовим джерелом доходів для країни, додав нові обмеження на експорт предметів розкоші та розширив персональні санкції проти високопосадовців і воєначальників РФ.

Прийнятий у червні 2022 р. шостий пакет посилив фінансовий тиск, запровадивши верхню межу цін на російську нафту з метою зменшення енергетичних доходів РФ. Він також заборонив громадянам ЄС обіймати посади

в російських державних компаніях та посилив контроль за експортом передових технологій, які РФ може використати для виробництва зброї. Сьомий пакет, який був впроваджений в липні 2022 р. ще більше обмежив інвестиції в російський гірничодобувний сектор, наклав санкції на додаткові банки та фінансові установи РФ, а також запровадив подальші заборони на експорт промислового обладнання та хімікатів.

У жовтні 2022 р. восьмий пакет змістив фокус на оборонну промисловість РФ. Даний пакет економічних санкцій наклав заборону на експорт товарів подвійного призначення, які можуть підтримувати військові операції, запровадив санкції проти російських оборонних компаній та осіб, які мають відношення до виробництва зброї. Дев'ятий пакет, запроваджений в грудні 2022 р., розширив обмеження заборони на передові технології, такі як напівпровідники та ІТ-обладнання. Він також наклав санкції на суб'єктів, звинувачених у проведенні кібератак і шпигунстві та посилив фінансові обмеження для російських банків і підприємств, які мають відношення до війни в Україні.

Прийнятий в лютому 2023 р. десятий пакет додав додаткові обмеження на російський промисловий сектор, заборонивши імпорт російської сталевих продукції. Він також розширив експортний контроль, щоб не допустити придбання РФ деталей для військової техніки та запровадив санкції проти чиновників, які причетні до анексії українських територій. Одинадцятий пакет, який ЄС прийняла в червні 2023 р. посилив обмеження на російський енергетичний сектор, заборонивши експорт технологій, що використовуються у виробництві енергії. Він також був направлений на компанії, які надають військову та промислову підтримку РФ та наклав додаткові заборони на поїздки та заморожування активів російських чиновників.

Станом на грудень 2023 р. було ухвалено дванадцятий пакет, який заборонив експорт предметів розкоші до Росії, намагаючись обмежити доступ до європейських товарів серед російської еліти. Він також розширив санкції щодо фінансових установ, підозрюваних у допомозі РФ в обході попередніх санкцій, і

посилив обмеження на імпорт російських товарів. Тринадцятий пакет, прийнятий в травні 2024 р., заборонив імпорт російських діамантів, які є одним із ключових джерел доходів країни. Він також розширив експортний контроль, поширивши його на товари військового призначення, і запровадив санкції проти осіб, звинувачених у порушеннях прав людини та воєнних злочинах, вчинених на території України.

В червні 2024 р. чотирнадцятий пакет наклав нові санкції на фінансовий сектор РФ, які були спрямовані проти банків та інших установ. Він ще більше обмежив експорт промислового обладнання та критично важливих компонентів, одночасно розширивши заборони на поїздки та заморожування активів представників російської політичної еліти. П'ятнадцятий пакет економічних санкцій, прийнятий в грудні 2024 р. зосередився на посиленні обмежень на критичні технології, які можуть підтримувати російську армію. Він також наклав санкції на російські компанії, пов'язані з військово-промисловим комплексом, і наклав додаткові обмеження на фінансові операції між Росією і західними ринками.

Нарешті, у лютому 2025 р. шістнадцятий пакет санкцій запровадив високоефективні санкції, спрямовані на ключові сектори, такі як енергетика, фінанси та торгівля. В пакеті включено ряд заходів, які не дозволять російським компаніям обходити попередні санкції, а також розширено обмеження на експорт чутливих технологій. Всі 16 пакетів санкцій ЄС мали на меті послабити економіку РФ, обмеживши її доступ до європейських фінансових ринків, зменшивши доходи від ключових експортних товарів, таких як нафта і газ та позбавивши її можливості купувати передові технології. З кожним впровадженням пакетом санкцій дані заходи ставали все більш комплексними, що відображало прагнення ЄС та його союзників продовжувати економічний тиск у відповідь на дії РФ в Україні.

Отож, пропонується навести ефективність впроваджених економічних санкцій на РФ, дослідивши обсяги зовнішньої торгівлі з ЄС (рис. 3.3).

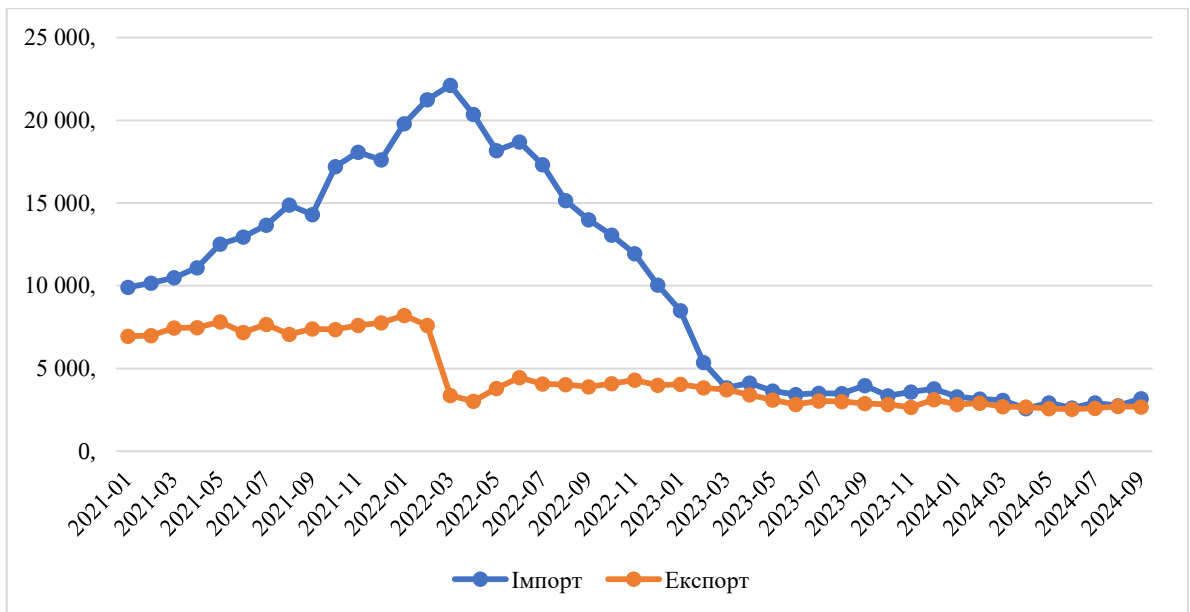

Рис. 3.3. Динаміка зовнішньої торгівлі країн-членів ЄС та РФ за період 2021-2024 рр., млн. дол. США*

*Складено автором за: [65]

Отож, аналізуючи дані рис. 3.3, слід визначити, що торгівля між ЄС та РФ зазнала значних змін у період з 2021 по 2024 р., причому як імпорт, так і експорт мали тенденцію до зниження, що було викликано накладеними економічними санкціями на російську сторону.

У 2021 році імпорт ЄС з РФ був відносно стабільним та зростаючим, експорт мав таку ж тенденцію. Однак починаючи з березня 2022 р., тенденція різко змінилася через економічні санкції, запроваджені проти РФ після її вторгнення в Україну. Слід відзначити, що експорт ЄС до РФ різко скоротився з 7,6 млрд. євро в лютому 2022 р. до 3,3 млрд. євро в березні 2022 р. і продовжив знижуватися до кінця р.. Імпорт також пішов по низхідній траєкторії, проте в міру залежності ЄС від російського газу та енергетики його падіння, не було значним в період 2022 р..

Щодо 2023 р., тут слід відзначити, що імпорт значно скоротився, впавши до 8,5 млрд. євро в січні і продовжуючи знижуватися, досягнувши рівня близько 3,6 млрд. євро до середини р.. Щодо експорту він також знизився, коливаючись між 2,8 млрд і 4 млрд євро протягом р.. Слід відзначити, що піковим роком

падіння російського імпорту та експорту став 2024 р., що відображає триваючий вплив економічних санкцій, обмежень на імпорт енергоносіїв та загальне економічне розмежування між ЄС та РФ.

Не менш важливим впровадження санкцій ЄС мало вплив і на саму економічну ситуацію в країнах-членах. Адже в міру накладання санкцій на імпорт російського газу та нафти, країни ЄС були змушені знаходити альтернативні шляхи, які збільшували витрати з бюджету та наростання інфляції (рис. 3.4), що в підсумку негативно позначилось на ВВП ЄС (рис. 3.4).

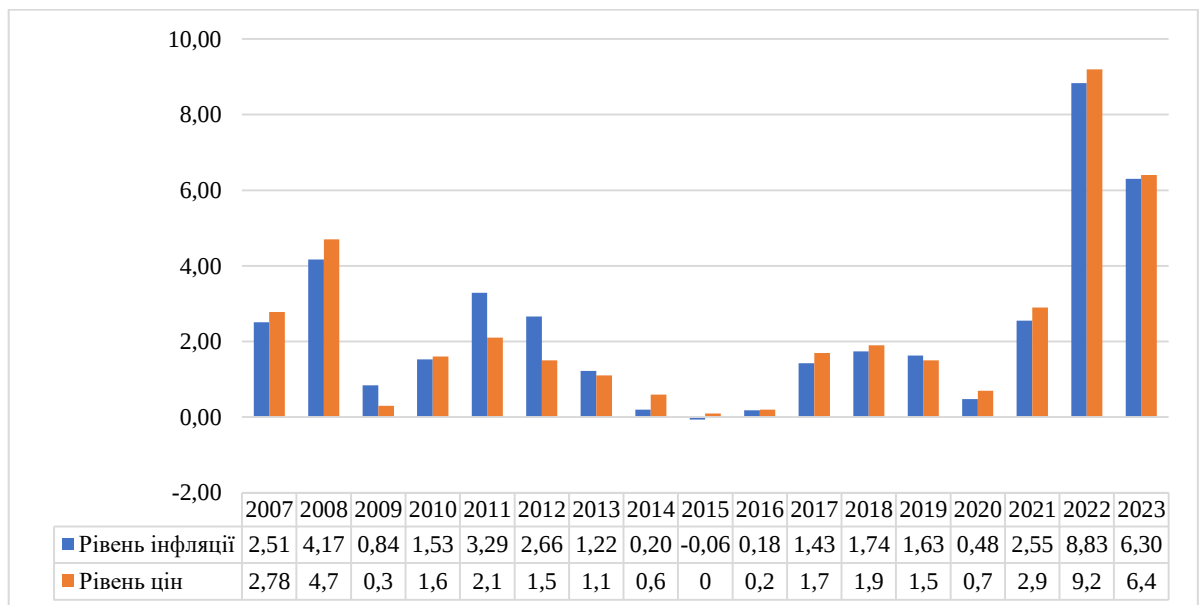

Рис. 3.4. Аналіз динаміки рівня інфляції країн-членів ЄС за період 2007-2023 рр., %

*Складено автором за: [66]

Аналізуючи рівень інфляції, можна помітити, що саме її високий ріст – 4,17% в 2008 році був спричинений світовою глобальною кризою, проте рекордним показником інфляції став 2022 р. – 8,83%, який виник внаслідок росту цін на енергоносії та супроводжувався падінням євро. Війна в Україні, по суті, стала найбільш серйозною кризою, що вплинула на рівень інфляції та курс національних валют країн-членів ЄС.

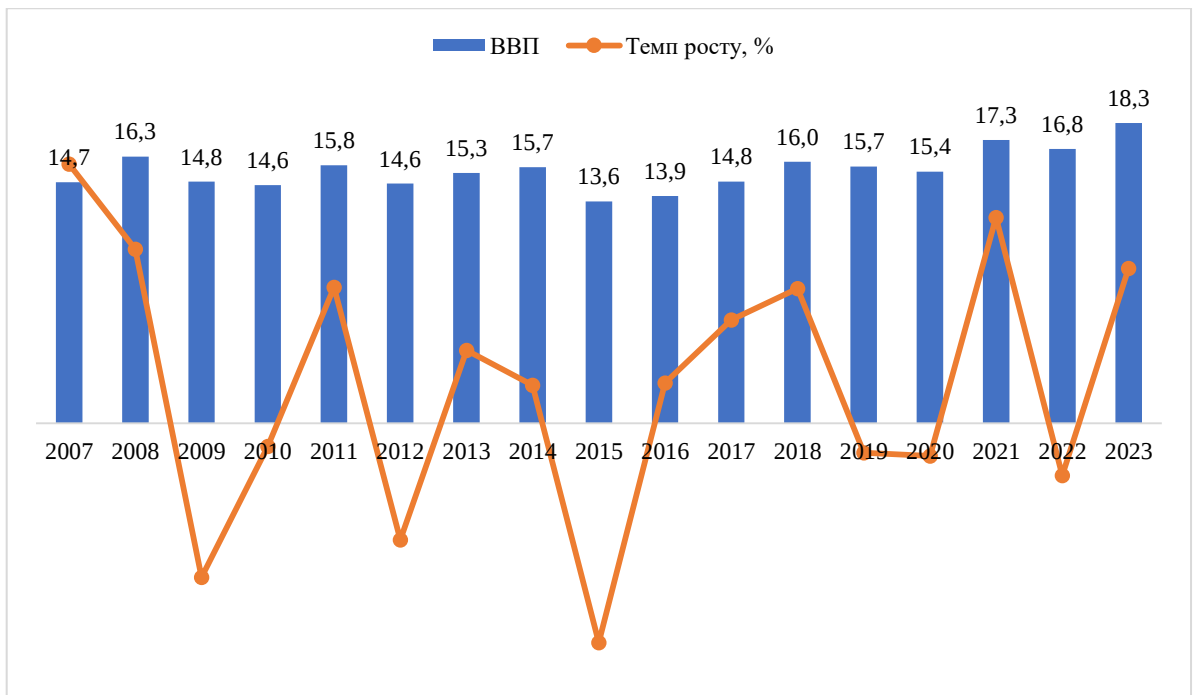

Рис. 3.5. Аналіз динаміки ВВП країн-членів ЄС за період 2007-2023 рр., трлн дол. США*

*Складено автором за: [67]

Отож, як видно з рис. 3.5, ВВП країн-членів ЄС в 2022 році знизився по відношенню до показників минулих років, що було викликане загальною економічною кризою в Європі через початок війни в Україні. Попри те, що країни-члени отримували збитки від впровадження санкцій про РФ, кожен новий пакет був ще більш жорсткіший ніж попередній. Дії Європейського Союзу доводять, що незважаючи на шкоду власній економіці та бізнесу, вони не могли не відповідати на військові дії РФ та впроваджувати санаційні обмеження щодо агресора.

Слід відзначити, що європейські економічні санкції по відношенню до імпорту російського газу, призвели до скорочення обсягів його продажу та зменшили частку РФ на ринку природного газу, що детально продемонстровано на рис. 3.6.

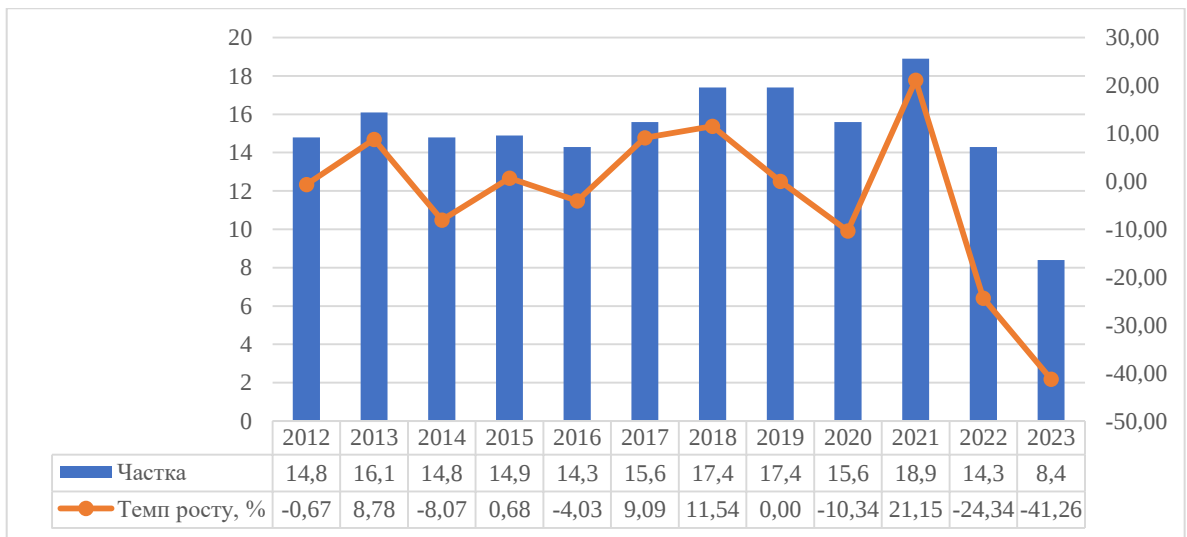

Рис. 3.6. Динаміка частки РФ на світовому ринку природного газу за період 2012-2023 рр., %*

*Складено автором за: [68]

Як видно з рис. 3.6, впровадження економічних санкцій щодо імпорту російського газу мало значний вплив на динаміку частки РФ на світовому ринку природного газу, і з 18,9% у 2021 році, РФ мала лише 8,4% в 2023 році.

Отже, після російського вторгнення в Україну у 2022 році країни-члени ЄС, запровадивши безпрецедентний пакет санкцій, не лише прагнули завдати економічного удару по Російській Федерації, але й через механізми публічної дипломатії формували міжнародне сприйняття РФ як глобального економічного «ізоля». Через активні комунікаційні стратегії, взаємодію з міжнародною спільнотою та просування європейських цінностей ЄС намагався зміцнити підтримку санкційної політики й закріпити відповідне бачення РФ в очах світової громадськості.

3.2. Ключові напрямки публічної дипломатії ЄС у формуванні міжнародного іміджу

Публічна дипломатія є важливим елементом зовнішньої політики Європейського Союзу та одним із ключових інструментів формування його

міжнародного іміджу. У світі, де інформація поширюється миттєво і громадська думка відіграє дедалі більшу роль у міжнародних відносинах, ЄС активно використовує м'яку силу для просування своїх цінностей, інтересів та політичних цілей. Публічна дипломатія дозволяє не лише пояснювати зовнішню політику Союзу, але й формувати позитивне сприйняття ЄС як глобального актора, що діє на основі принципів демократії, верховенства права та поваги до прав людини.

Одним із провідних напрямків публічної дипломатії ЄС є просування спільних цінностей, які лежать в основі європейської інтеграції. Через комунікаційні кампанії, культурні обміни, міжнародні конференції та освітні програми ЄС прагне донести до світової спільноти ідеї миру, солідарності, демократії та сталого розвитку. Ці зусилля спрямовані на те, щоб сформувати образ Європейського Союзу як спільноти цінностей, що пропонує альтернативу політиці примусу та одностороннього тиску.

Іншим важливим напрямком є демонстрація глобальної відповідальності ЄС. Союз активно висвітлює свою участь у вирішенні глобальних викликів, таких як зміна клімату, боротьба з бідністю, захист прав людини та забезпечення міжнародної безпеки. Через фінансування гуманітарних проєктів, підтримку міжнародних ініціатив та комунікаційні кампанії ЄС прагне зміцнити свій імідж як відповідального, передбачуваного та миролюбного актора на світовій арені.

Європейський зелений курс передбачає, що ЄС стане кліматично нейтральним до 2050 р. [69], що вимагатиме величезних інвестицій як від державного, так і приватного секторів. На основі аналізу звітів ЄС визначено, що лише в енергетичну систему до 2030 р. потрібно інвестувати близько 350 млрд. євро щорічно для того щоб досягнути скорочення викидів на 55% [70]. Найбільш ефективним методом залучення інвестування в країнах-членах є випуск зелених облігацій, структурний обсяг яких наведено на рис. 3.7.

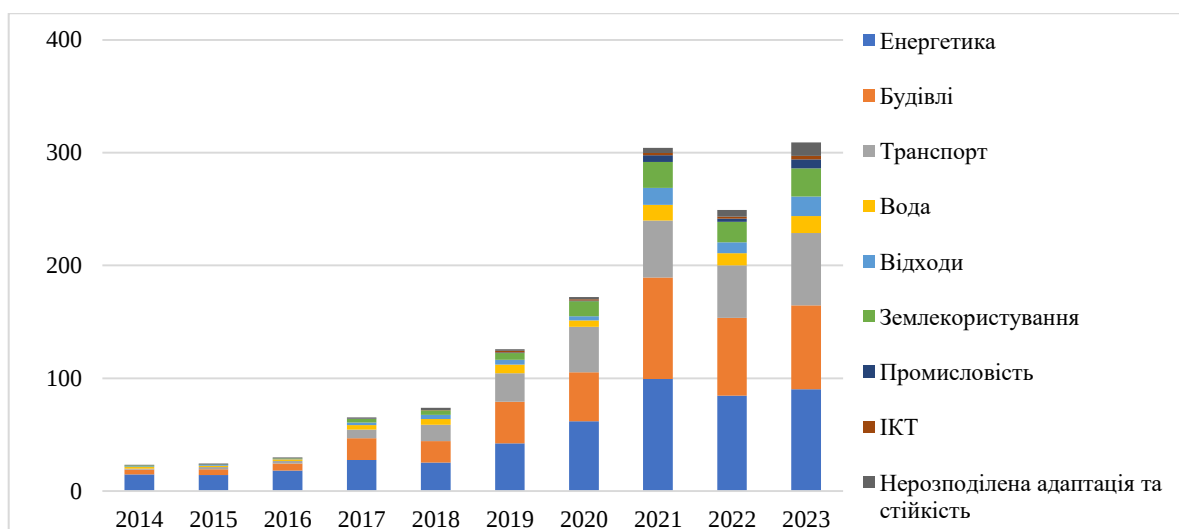

Рис. 3.7. Динаміка структури зелених облігації країн-членів ЄС за період 2014-2023 рр, млрд. дол. США

*Складено автором за: [71]

Як видно з рис. 3.7 найбільша частка облігацій була випущена на інвестиційні проєкти, які пов'язані із відновлювальною енергетикою, особливо в період 2022-2023 рр. в умовах військового вторгнення рф в Україну та відмови Європи від російської енергетики. На рис. 3.8 наведено обсяги інвестування у розвиток альтернативних джерел енергії.

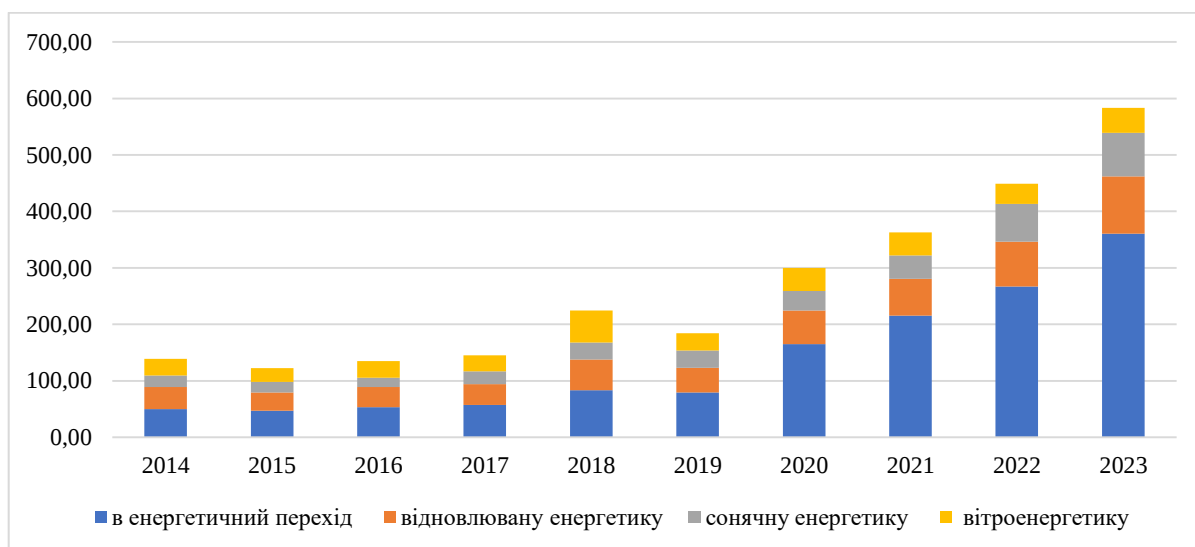

Рис. 3.8. Динаміка структури інвестицій в розвиток альтернативних джерел енергії в країнах-членах ЄС в період 2014-2023 рр., млрд. дол.*

*Складено автором за: [72]

Як видно з рис. 3.7 країни-члени значно збільшили інвестування в розвиток альтернативних джерел з 138,98 млрд. дол. в 2014 році до 583,62 млрд. дол. в

2023, що було викликано як запровадженням санкцій проти РФ так і поглибленням зеленого курсу європейської економіки.

Важливу роль відіграє також економічна дипломатія. Європейський Союз просуває свої торговельні та інвестиційні стандарти, підкреслюючи принципи прозорості, взаємної вигоди та сталого розвитку. В цьому контексті особлива увага приділяється створенню позитивного образу ЄС як надійного економічного партнера, що дотримується високих етичних стандартів та підтримує інклюзивний розвиток.

На даний момент Європейський Союз є одним із ключових гравців у світовій торгівлі, забезпечуючи третину загального обсягу експорту та імпорту товарів і послуг (рис. 3.8).

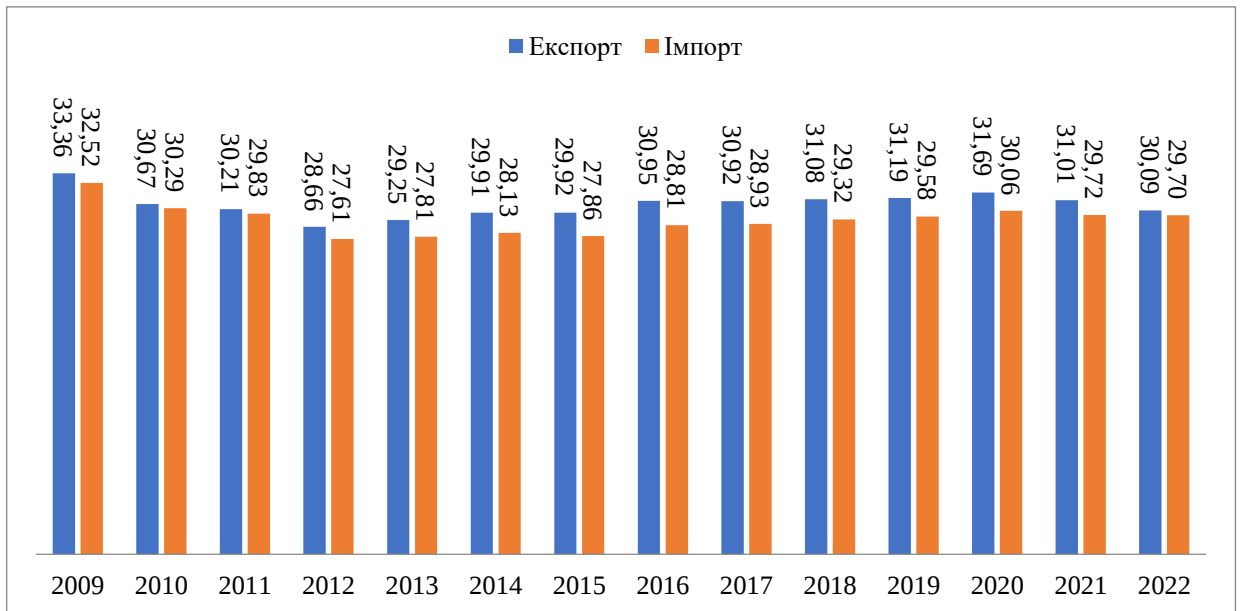

Рис. 3.8. Частка експорту ЄС в світовому експорті та імпорті за період 2009-2022 рр., %*

*Складено автором за: [73]

Як можна побачити на рисунку 3.8, частка ЄС в загальному світовому експорті та імпорті складає близько 31% станом на 2020-2021рр., що підтверджує його ключову роль у глобальній торгівлі. На нашу думку, основними причинами цього є кількість-учасниць та сприятливі умови торгівлі всередині об'єднання.

Незначне зменшення частки імпорту та експорту в 2022 році було частково зумовлене виходом Великобританії з ЄС та війною в Україні.

Крім того, значну роль у публічній дипломатії відіграють освітні та культурні програми, які сприяють довгостроковому формуванню позитивного іміджу ЄС у світі. Програми академічного обміну, підтримка європейських студій, фестивалі культури та інші ініціативи допомагають зміцнювати взаєморозуміння між народами та закладати основи для довготривалого партнерства.

Таким чином, ключові напрямки публічної дипломатії ЄС взаємопов'язані між собою і спрямовані на всебічне формування позитивного міжнародного іміджу, зміцнення довіри та просування стратегічних інтересів Союзу в умовах динамічного і часто суперечливого глобального середовища.

3.3. Характеристика українського вектору співробітництва в контексті Erasmus+

Український вектор співробітництва в межах програми Erasmus+ є важливою складовою публічної дипломатії Європейського Союзу. Після Революції Гідності 2014 р. співпраця між Україною та ЄС значно активізувалася, і участь у програмі Erasmus+ стала одним із ключових механізмів розширення освітніх, культурних та наукових зв'язків. Через підтримку мобільності студентів, викладачів та молодіжних працівників ЄС сприяє не тільки академічному розвитку України, але й поглибленню взаєморозуміння, зміцненню демократичних цінностей та формуванню позитивного іміджу Євросоюзу серед української молоді.

Однією із найбільш вдалих та перспективних програм поглиблення міжнародної мобільності українських студентів є Erasmus+, динаміку проектів якої наведено на рис. 3.9.

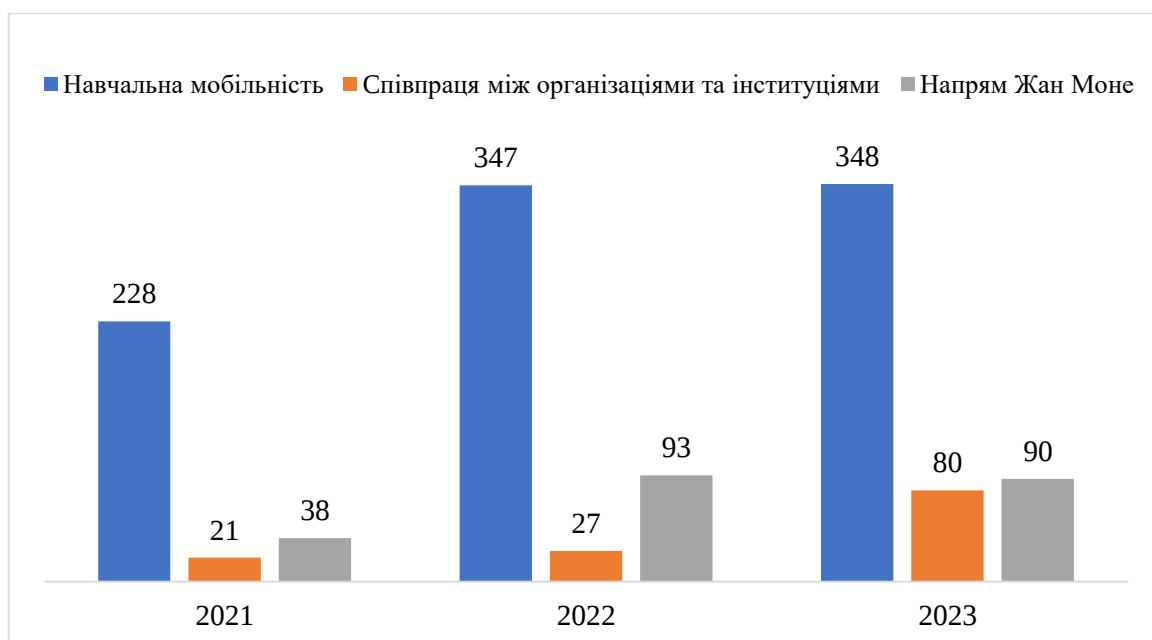

Рис. 3.9. Динаміка міжнародних проектів в Україні програмою Erasmus+ за період 2022-2023 рр.*

*Складено автором за: [74]

Отож, аналізуючи дані рис. 3.9, видно, що найбільша кількість проектів була саме в організації навчальної мобільності, кількість яких значно виросла в 2023 році, що свідчить про активізацію міжнародної діяльності українських вузів. Також позитивним є зростання кількості проектів за напрямком Жан Моне, що свідчить про посилення мобільності українських викладачів та отримання ними досвіду викликання в європейських вузах.

Наступним пропонується навести динаміку академічної мобільності на основі участі студентів програмі Erasmus+ (рис. 3.10).

Отож, аналізуючи показники академічної мобільності студентів, ми бачимо, що незважаючи на війну кількість українських студентів в 2023 році збільшилась, проте кількість іноземних студентів в Україну зменшилась з 996 чол. до 362 чол. Позитивним є також зростання кількості українських університетів, які брали участь в програмі, що засвідчує їхнє бажання до розвитку міжнародної діяльності.

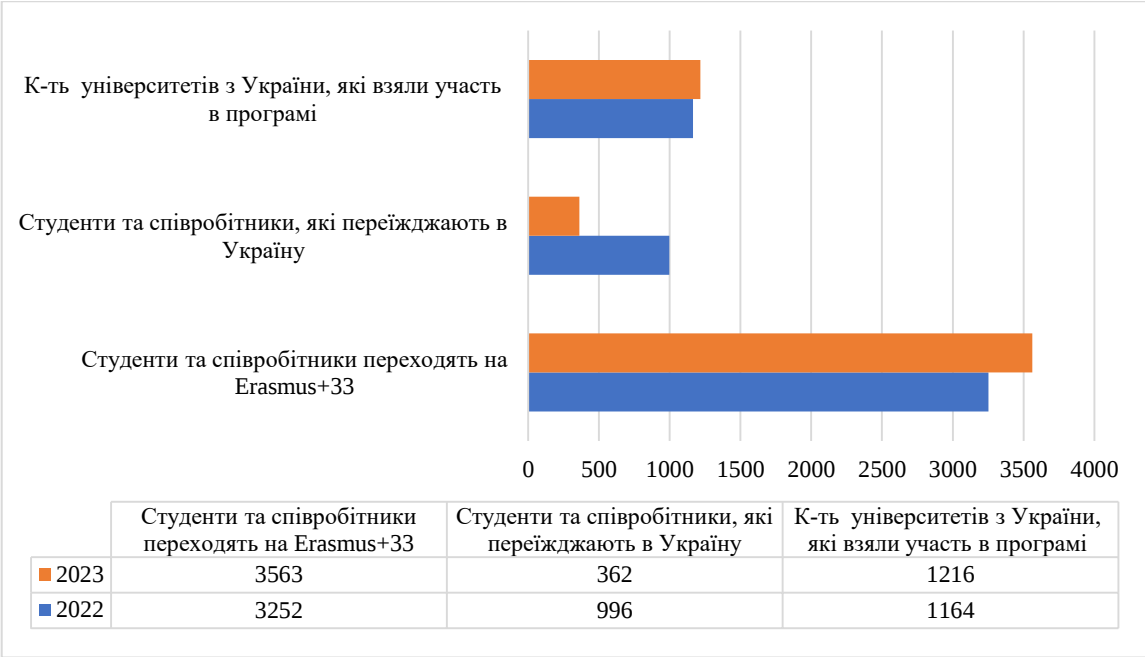

Рис. 3.10. Динаміка академічної мобільності студентів за програмою Erasmus+ за період 2022-2023 рр., чол.*

*Складено автором за: [74]

Наступним визначено структуру країн, які є найбільшими партнерами України в освітній сфері та зокрема в програмі Erasmus+ (рис. 3.11).

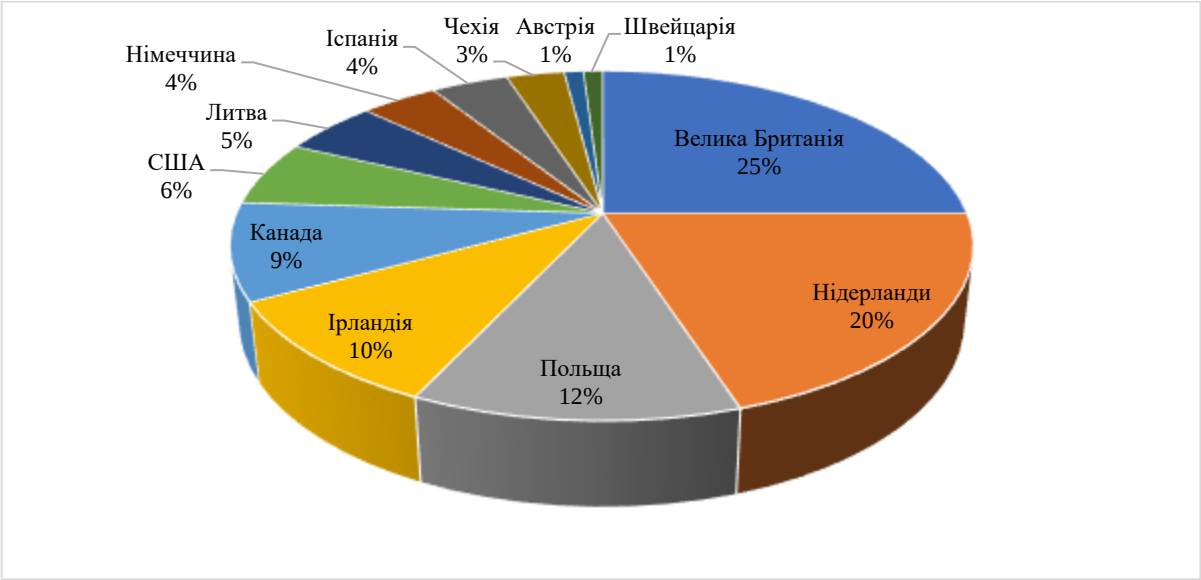

Рис. 3.11. Географічна структура міжнародної співпраці українських закладів освіти станом на 2023 р., %*

*Складено автором за: [74]

Отож, аналізуючи структуру країн, які співпрацюють в рамках міжнародної програми студентської мобільності видно, що найбільшу частку займає Великобританія (25%) та Нідерланди (20%), що є позитивним і напрямку розвитку і економічних відносин між цими країнами.

Важливим для розвитку спільного партнерства України та ЄС в галузі міжнародної діяльності в освітній сфері стало підписання між Європейською Комісією та Міністерством освіти та науки України домовленості про співробітництво, напрямки якої візуалізовано на рис. 3.12.

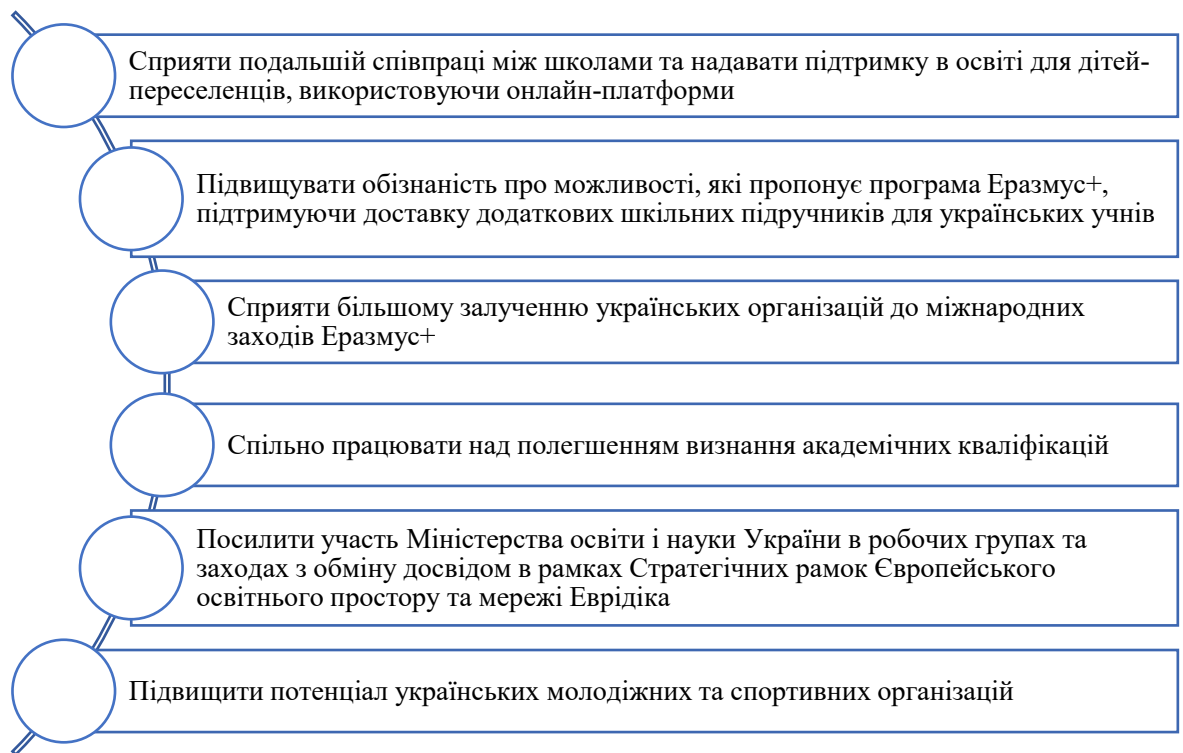

Рис. 3.12. Ключові напрямки співпраці між Україною та країнами-членами ЄС в контексті міжнародної освітньої діяльності*

*Складено автором за: [75]

Наступним визначимо програми співпраці українських вузів в рамках програми Еразмус (рис. 3.13).

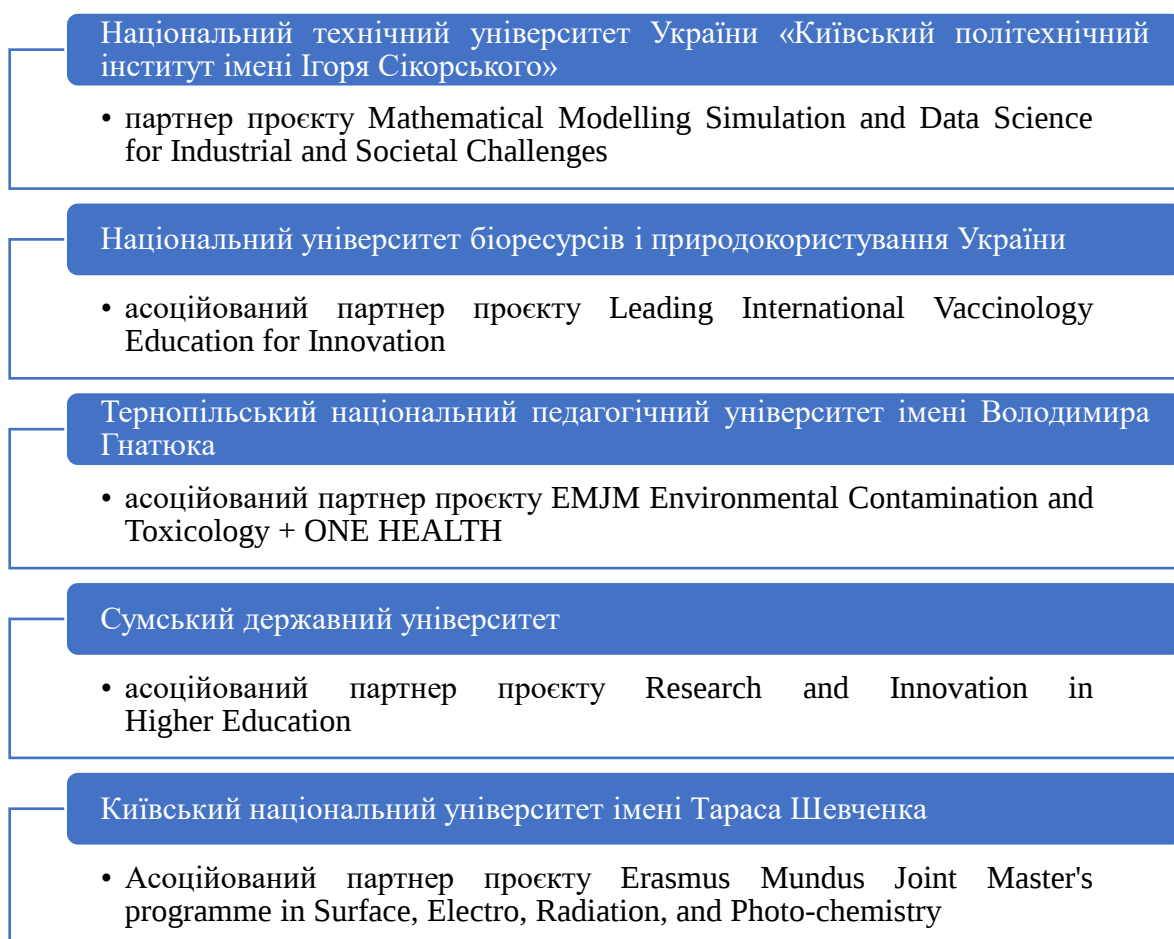

Рис. 3.13. Перелік спільних проектів українських освітніх закладів у рамках програми Еразмус+ станом на 2024 р.*

*Складено автором за: [76]

Отож, з кожним роком в Україні зростає кількість студентів та викладачів, які отримують європейську освіту та втілюють отриманні знання в свою діяльність в Україні [77]. Розвиток міжнародної діяльності освітніх закладів нашої країни починається зі створення таких спільних програм щодо навчання студентів, які дають можливість українцям отримати європейський досвід та впроваджувати його як в українську систему освіти так і в іншу сферу діяльності, відповідно до спеціальності, на якій навчається.

Отож, програма Erasmus+ виконує важливу дипломатичну функцію, оскільки через особисті контакти, освітні обміни та спільні проекти формує покоління українських громадян, які орієнтуються на європейські цінності, стандарти та практики. Вона створює нові можливості для розвитку людського

капіталу, водночас укріплюючи імідж ЄС як партнера, що підтримує модернізацію освіти, інновації та міжкультурний діалог. Завдяки Erasmus+ Україна отримує доступ до провідних європейських освітніх практик, що сприяє інтеграції в Європейський простір вищої освіти та наукових досліджень. Особливе значення має також те, що Erasmus+ розширює можливості міжособистісної дипломатії. Українські учасники програм, повертаючись додому, стають неофіційними амбасадорами європейських цінностей, поширюючи досвід відкритості, демократії та міжкультурної співпраці в українському суспільстві. Таким чином, Erasmus+ виконує роль потужного інструмента публічної дипломатії ЄС, який має довготривалий ефект у контексті поглиблення партнерства з Україною та підтримки її європейських прагнень.

ВИСНОВКИ

Отож, при написання даної кваліфікаційної роботи була досліджена тема публічної дипломатії ЄС в контексті глобалізації та війни в Україні.

Публічна дипломатія сьогодні виступає складною, багатофункціональною діяльністю, що одночасно орієнтована як на формування позитивного іміджу держави, так і на просування її національних інтересів через взаємодію з міжнародною громадськістю. Вона поєднує інструменти комунікації, культурного обміну, освіти та інформаційного впливу для досягнення стратегічних цілей на світовій арені.

Аналіз показує, що, незважаючи на опору публічної дипломатії Європейського Союзу на фундаментальні європейські цінності - демократію, права людини, верховенство права, - її сприйняття у світі варіюється. Це залежить від історичного контексту взаємин із ЄС, соціально-економічних умов регіону та рівня довіри до європейських інституцій. Відтак одним із ключових викликів залишається питання результативності: наскільки ефективно публічна дипломатія здатна змінювати громадську думку на користь політичних і економічних цілей Європейського Союзу.

Основу для написання кваліфікаційної роботи складають офіційні документи, зокрема звіти Європейської служби зовнішніх справ (EEAS), аналітичні матеріали Європейської Комісії, дані щодо санкційної політики ЄС, результати досліджень Eurostat, а також публікації міжнародних дослідницьких центрів, наукові статті та монографії провідних експертів у сфері міжнародних комунікацій і дипломатії.

Історія розвитку публічної дипломатії Європейського Союзу тісно переплетена з процесами європейської політичної інтеграції та трансформаціями у світовій політичній системі. Від періоду відсутності цілеспрямованих комунікацій у 1950–1960-х роках вона пройшла шлях до сучасного багаторівневого й системного механізму впливу на міжнародну аудиторію у XXI столітті.

Публічна дипломатія стала одним із найпотужніших інструментів м'якої сили ЄС, що дозволяє йому ефективно впливати на глобальні процеси без застосування примусу. Вона базується на поширенні спільних цінностей, підтримці міжкультурного діалогу, розвитку сфери освіти, науки, культури та інновацій. Попри складність формування спільної європейської ідентичності, ЄС має всі передумови для закріплення своєї ролі як провідного актора на міжнародній арені.

Дослідження показують, що система публічної дипломатії ЄС є інтегрованою, багатокомпонентною структурою, яка синтезує гуманітарні, економічні, інформаційні та культурні складові. Такий підхід дає змогу ЄС не лише просувати власні інтереси, а й створювати нові стандарти міжнародних відносин, орієнтовані на довіру, взаємоповагу та співпрацю. З огляду на постійну зміну глобального середовища, значення публічної дипломатії для Європейського Союзу у майбутньому лише зростатиме, вимагаючи нових стратегій та інноваційних підходів.

Після російського вторгнення в Україну у 2022 році публічна дипломатія ЄС відіграла важливу роль у мобілізації міжнародної підтримки санкційної політики проти РФ. Запровадження безпрецедентних економічних заходів супроводжувалося активними комунікаційними кампаніями, спрямованими на формування сприйняття РФ як агресора й міжнародного ізгоя. Завдяки цьому ЄС зміг зміцнити коаліцію підтримки навколо власних санкцій та посилити міжнародну ізоляцію РФ.

У сучасних умовах всі напрями публічної дипломатії ЄС працюють комплексно, взаємодіючи задля досягнення основної мети - формування позитивного іміджу Союзу, зміцнення глобальної довіри та просування стратегічних інтересів у мінливому міжнародному середовищі.

Прикладом успішного інструменту публічної дипломатії виступає програма Erasmus+, яка виконує важливу функцію "дипломатії освіти". Через освітні обміни, спільні академічні проєкти та міжособистісні контакти вона сприяє формуванню покоління українських громадян, орієнтованих на

європейські цінності, стандарти й практики. Програма зміцнює імідж ЄС як партнера, що підтримує модернізацію освіти, розвиток інновацій та міжкультурний діалог. Випускники Erasmus+, повертаючись в Україну, фактично стають амбасадорами європейської моделі розвитку, розповсюджуючи цінності демократії, прав людини й толерантності. Таким чином, Erasmus+ має довготривалий ефект у контексті поглиблення партнерства між Україною та ЄС, підтримуючи євроінтеграційні прагнення українського суспільства та закладаючи основи для майбутньої стабільної співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія конспект лекцій. Частина I. Дніпро : СПД «Охотнік», 2020. 56 с.
2. Павлюх М. В., Кушней С. Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 122–127.
3. Кубко В. Культурна дипломатія в системі стратегічних комунікацій України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 45. С. 125–134.
4. Климончук В. Й., Марчук В. В. Суб'єкти публічної дипломатії України в Катарі, Кувейті та Об'єднаних Арабських Еміратах. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2022. Випуск 3(55). С. 61–68.
5. Баценко Л. М., Галенін Р. В. Сучасні виклики теорії та практики міжнародних комунікацій в системі адміністративного управління організації в умовах сталого розвитку: системний підхід. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 2023. Вип. 53. С. 58–66.
6. Чечель О. Ю. Формування іміджу держави на міжнародній арені. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 10. С. 82–86.
7. Кириленко М. Характеристика чинників формування міжнародного іміджу держави. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. Вип. 3. С. 98–104.
8. Іванова, Н. С. (2018). PUBLIC DIPLOMACY AS AN EFFECTIVE MECHANISM OF THE FOREIGN POLICY OF THE STATE. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Issues of Political Science*, 32, 122-127. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/10929> (дата звернення 21.04.2025)
9. Панченко Г.Ю. Ідеї «єдиної Європи» в роботах німецьких та французьких просвітителів і політичних діячів XIX – XX ст. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. №19. С. 74-79.

10. Біла С.О. Новітні тренди розвитку глобалізаційних процесів. Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів. Випуск 33/1. 2017. Переяслав-Хмельницький. С. 7 – 15.
11. Прихненко М., Бабій Д. Ідея «об'єднаної Європи» в сучасних реаліях функціонування Європейського проекту. Історичні і політологічні дослідження. 2019. № 1 (64). С. 60-69.
12. Хомутенко Л. І., Хомутенко А. В. Теоретичне підґрунтя формування об'єднаної Європи. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 4 (90). С. 126-132.
13. Мінфін. Підтримка України у світі (2024), URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/russian-invading/supporting-ukraine/> (дата звернення 24.04.2025)
14. Домовленість про співробітництво з питань освіти між Європейською Комісією та Міністерством освіти і науки України (2023) URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/document/download/7feb877e-3cc0-4302-94f3-d3436aee293f_uk?filename=Arrangement%20for%20cooperation%20Education_UA.pdf (дата звернення 26.04.2025)
15. Press and information team of the Delegation to UKRAINE (2024), URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_en (дата звернення 26.04.2025)
16. Михайлова Л. М., Кочарян А. Б., Савастру Н. І. Вплив мобільності на якість освіти : переваги та виклики в епоху інноваційних технологій. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). С. 758–768.
17. Leonard Mark, Stead Catherine, Smewing Conrad. Public Diplomacy. London: The Foreign Policy Centre, 2002. 183 p. URL: <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2006/09/35.pdf> (дата звернення 21.04.2025)
18. Brown, John (2002) The Purposes and Cross-purposes of American Public Diplomacy. American Diplomacy, August 15, 2002 www.americandiplomacy.org (дата звернення 21.04.2025)
19. Brown, Sheryl J. in Studemeister, Margarita S. (2001) Virtual Diplomacy:

Rethinking Foreign Policy Practice in the Information Age. *Information & Security* 7, 28-44.

20. Burt, Richard in Robison, Olin eds. (1998) *Reinventing Diplomacy in the Information Age*. Washington: Center for Strategic & International Studies.

21. Cross, M., & Melissen, J. (2013). *European Public Diplomacy: Soft Power at Work*. Basingstoke and New York: Palgrave MacMillan.

22. Duke, S. (2013). The European External Action Service and Public Diplomacy. In *Discussion Papers in Diplomacy*. The Hague: Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.

23. Lynch, D. (2005). Communicating Europe to the World: What Public Diplomacy for the EU? *EPC Working Paper*, No. 21.

24. de Gouveia, P., Fiske, H., & Plumridge, H. (2005). *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy*. London: Foreign Policy Centre.

25. Rasmussen, S. B. (2009). Discourse Analysis of EU Public Diplomacy: Messages and Practices. *European Foreign Affairs Review*, 14(2), 235–250.

26. Sandrin, P., & Hoffmann, A. R. (2018). The effects of EU public diplomacy: Constructing Europe's hierarchized identity. *Journal of Common Market Studies*, 56(2), 368–384.

27. PPMI et al. (2015). *Analysis of the perception of the EU and of EU's policies abroad*. URL: https://ec.europa.eu/fpi/showcases/analysis-perception-eu-and-eus-policies-abroad_en (дата звернення 22.04.2025)

28. Fanoulis, E., & Revelas, K. (2022). The Conceptual Dimensions of EU Public Diplomacy. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2043836> (дата звернення 22.04.2025)

29. Thiel, M. (2022). EU Public Diplomacy in the USA: Structural and Agential Challenges. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2100456> (дата звернення 22.04.2025)

30. Song, W., & Ai, Y. (2022). The Role of Normative Power Europe in Sino-European Relations: Perceptions and Engagement. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2095720> (дата звернення 22.04.2025)

22.04.2025)

31. Nitoiu, C., & Pasatoiu, F. (2022). Public Diplomacy and the Persistence of the Conflict and Cooperation Dichotomy in EU–Russia Relations. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–14.

<https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2101252> (дата звернення 22.04.2025)

32. Langan, M. (2022). An Unhealthy Relationship? The Reputational Risks of Europe's Health Focused Public Diplomacy in Africa. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2084050> (дата звернення 22.04.2025)

33. Dominguez, R., Hoffmann, A. R., Sandrin, P., & Quiroga, A. (2022). EUPD Performance in Latin America: Assessing the Cases of Brazil, Mexico and Colombia. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–13.

<https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2094901> (дата звернення 22.04.2025)

34. Hoecke M. (2011) Legal Research Methodologies. Which Kind of Method for What Kind of Discipline? Editor: 1st. 310. [URL: https://www.academia.edu/70512862/Methodologies_of_legal_research_which_kind_of_method_for_what_kind_of_discipline](https://www.academia.edu/70512862/Methodologies_of_legal_research_which_kind_of_method_for_what_kind_of_discipline) (дата звернення 22.04.2025)

35. Tyler T. (2017), Methodology in Legal Research. *Utrecht Law Review*, Vol. 13, No. 1 3, p. 130–141, [URL: https://ssrn.com/abstract=3128268](https://ssrn.com/abstract=3128268) (дата звернення 22.04.2025)

36. Salehijam M. (2017) The Value of Systematic Content Analysis in Legal Research. *International Journal of Law*. Volume 3. Page No. 128–130.

37. Ragin C., & Robinson, C. (2009). The distinctiveness of comparative research. *The SAGE handbook of comparative politics*, 13, 34

38. Silva J.G.C. (2022). Science and Scientific Method. *International Journal of Science and Research*, 11 (4): 621-633. [URL: https://www.ijsr.net/get_abstract.php?paper_id=SR22412084104](https://www.ijsr.net/get_abstract.php?paper_id=SR22412084104). (дата звернення 22.04.2025)

39. Christensen L. (1997) *Experimental methodology*. 7.ed. Boston: Allyn and Bacon,. 590p.

40. Shewhart W. (1939). *Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control*. Washington, DC: The Graduate School, Department of Agriculture
41. Noble I. & Bestley R. (2011), *Visual research: an introduction to research methodologies in graphic design*, 2nd edn, AVA Academia, Lausanne; Worthing
42. Endey, G. (1998) “Why is Europe forming a Monetary Union’’, *Federal Reserve Bank of Philadelphia Business Review*, pp. 13-21.
43. Peter Dahlgren, “The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation” *Political Communication* 22 (2005): 147–162.
44. Eurobarometer, 2012, p. 36 and Standard Eurobarometer 88, Autumn 2017
45. Desmond Dinan, 'European Political Cooperation,' in *The State of the European Community: Policies, Institutions, and Debates in the Transitions Years*, eds. Leon Hurwitz and Christian Lequesne (Boulder, CO: Lynne Reinner Press, 1991), 403.
46. Manners, Ian (2002): Normative Power for Europe: A Contradiction in Terms? *Journal of Common Market Studies*, 40 (2): 235–258. DOI: 10.1111/1468-5965.00353.
47. Melissen, Jan (2013): Conclusions and Recommendations on Public Diplomacy in Europe. In M. K. D. Cross and J. Melissen (eds.): *European Public Diplomacy: Soft Power at Work*: 205–212. New York: Palgrave Macmillan.
48. Melissen, Jan (ed.) (2005): *The new public diplomacy: soft power in international relations*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.
49. Michalski, Anna (2005): The EU as a Soft Power: The Force of Persuasion. In J. Melissen (ed.): *New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*: 124–144. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.
50. Nye, Joseph S. Jr. (2004): *Soft Power – The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affair.

51. Saliu, Hasan (2017b): The new nature of Cultural Diplomacy in the age of online communication. *Journal of Media Critiques*, 3 (10): 87–100. DOI: 10.17349/jmc117206.
52. Sandrin, Paula Orrico, and Hoffmann, Andrea Ribeiro (2018): Silences and hierarchies in European Union Public Diplomacy. *Revista Brasileira de Política Internacional*, 61 (1). DOI: <http://dx.doi.org/10.1590/0034-7329201800111>.
53. European Commission. (2025). *EU Visitors Programme (EUVP)*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-visitors-programme_en (дата звернення 24.04.2025)
54. Cultural Relations Platform. (2025). *Global Cultural Relations Programme*. URL: <https://www.culturalrelationsplatform.eu/global-cultural-relations-programme> (дата звернення 24.04.2025)
55. European External Action Service. (2025). *EU Alumni Engagement Initiative*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-alumni-engagement-initiative_en (дата звернення 24.04.2025)
56. European Commission. (2025). *Youth Sounding Board for EU International Partnerships*. URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/youth/youth-sounding-board_en (дата звернення 24.04.2025)
57. Castellum (2025) Russia Sanctions Dashboard. URL: <https://www.castellum.ai/russia-sanctions-dashboard> (дата звернення 25.04.2025)
58. Council of the European Union. Sanctions against Russia. European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia> (дата звернення 25.04.2025)
59. European External Action Service.. EU sanctions against Russia explained. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-sanctions-against-russia_en (дата звернення 25.04.2025)
60. MarketWatch. (2025, March 19). Oil turns higher for the week as investors monitor Russia-Ukraine talks, tariff threats. URL: <https://www.marketwatch.com> (дата звернення 25.04.2025)

61. EU Sanctions Map (2025) . URL: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main> (дата звернення 25.04.2025)
62. Eurostat (2025) EU27 (from 2020) trade by SITC product group. . URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ext_st_eu27_2020sitc_custom_13843304/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=a2dd8de2-ac2f-4ca8-b7ce-97e5c60bcfbc (дата звернення 25.04.2025)
63. World Bank (2024). Inflation rate. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG> (дата звернення 26.04.2025)
64. World Bank, GDP (2023) URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (дата звернення 26.04.2025)
65. Oxfordenergy (2023) Ukraine Invasion: What This Means for the European Gas Market. URL: <https://www.oxfordenergy.org/publications/ukraine-invasion-what-this-means-for-the-european-gas-markets/> (дата звернення 26.04.2025)
66. European Commission (2019), The European Green Deal, COM(2019) 640 final.
67. European Commission (2021a, 6 July), Commission puts forward new strategy to make the EU's financial system more sustainable and proposes new European Green Bond Standard, Press release
68. Climate Bonds (2024) URL: <https://www.climatebonds.net/market/data/> (дата звернення 26.04.2025)
69. European Investment Bank, Invested in renewables data URL: <https://www.eib.org/en/essays/europe-energy-transition-renewable> (дата звернення 26.04.2025)
70. Exports of goods and services (current US\$), URL <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD> (дата звернення 26.04.2025)

71. Erasmus + (2025) URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/opportunities_2023_2024.pdf (дата звернення 26.04.2025)
72. EU Delegations. (2025). *EU Film Festivals Worldwide*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-film-festivals-worldwide_en (дата звернення 24.04.2025)
73. European Commission. (2025). *Jean Monnet Actions under Erasmus+*. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/opportunities/opportunities-for-individuals/jean-monnet> (дата звернення 24.04.2025)
74. European Commission. (2025). *Erasmus+ Programme Guide*. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/> (дата звернення 24.04.2025)
75. European Youth Portal. (2025). *Opportunities for Youth*. URL: https://youth.europa.eu/home_en (дата звернення 24.04.2025)
76. European Union. (2020). *EU at Expo 2020 Dubai*. URL: <https://europa.eu/expo2020> (дата звернення 24.04.2025)
77. European Commission. (2025). *Eurostat Trade* https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_-_a_statistical_picture (дата звернення 24.04.2025)

Публічна дипломатія ЄС

Упродовж останніх двох десятиліть Європейський союз наполегливо прагне посилити свої позиції на міжнародній арені. При цьому одним із найважливіших інструментів зовнішньої політики Брюсселя, спрямованих на забезпечення його глобального впливу, виступає публічна дипломатія - діяльність, яка передбачає досягнення зовнішньополітичних цілей держави завдяки взаємодії із зарубіжною громадськістю [1]. Використовуючи різноманітні програми публічної дипломатії, співробітники Європейської служби зовнішніх зв'язків (EEAS) наполегливо намагаються вибудувати необхідні канали впливу на політичні еліти та масову аудиторію у країнах перебування. За допомогою реалізації програм культурної дипломатії, інформаційно-агітаційної діяльності, науково-освітньої співпраці, а також активної взаємодії з інституціями громадянського суспільства у третіх країнах Євросоюз прагне посилити власні позиції у сучасній системі міжнародних відносин [2].

Відсутність ефективної системи оцінки публічної дипломатії ЄС можна як ще один внутрішній виклик для європейської дипломатії. ЄС за останні роки досяг прогресу в модернізації інструментів аналізу зовнішньополітичної діяльності, проте багато індикаторів оцінки ефективності публічної дипломатії перестали повною мірою бути актуальними. Нині у більшості випадків очікувані Брюсселем результати є нереалістичними та надмірно амбітними, а співробітники дипломатичних представництв демонструють вкрай низький рівень зацікавленості в аналізі результатів практичної роботи із зарубіжною аудиторією [3]. Проблема оцінки ефективності публічної дипломатії притаманна багатьом державам, однак у складі ЄС є країни, які десятиліттями активно займалися моніторингом власних програм у сфері культурної дипломатії, академічних обмінів, політичної агітації і Брюссель може використати їхній досвід [4].

Сучасна публічна дипломатія ЄС стикається з низкою викликів, які значною мірою знижують її можливості впливати на міжнародну політику. Замість того, щоб приділяти більше уваги виправленню недоліків власної інституційної структури, вона останнім часом надмірно сфокусована на протидії інформаційним загрозам ззовні. Така фіксація негативно відбивається на її розвитку, оскільки відволікає увагу європейських дипломатів від орієнтованих на діалог програм культурної дипломатії та академічних обмінів.

Незважаючи на проблеми, публічна дипломатія, як і раніше, залишається важливим інструментом просування «м'якої сили» Брюсселя. Її життєздатність багато в чому залежатиме від бажання та можливостей європейських політичних еліт виправляти наявні вади інституційної структури та адекватно реагувати на зовнішні виклики [5].

В підсумку пропонується дослідити розвиток публічної дипломатії ЄС та України в контексті освіти. Важливим для розвитку спільного партнерства України та ЄС в галузі міжнародної діяльності в освітній сфері стало підписання між Європейською Комісією та Міністерством освіти та науки України домовленості про співробітництво, напрямки якої візуалізовано на рис. 1.

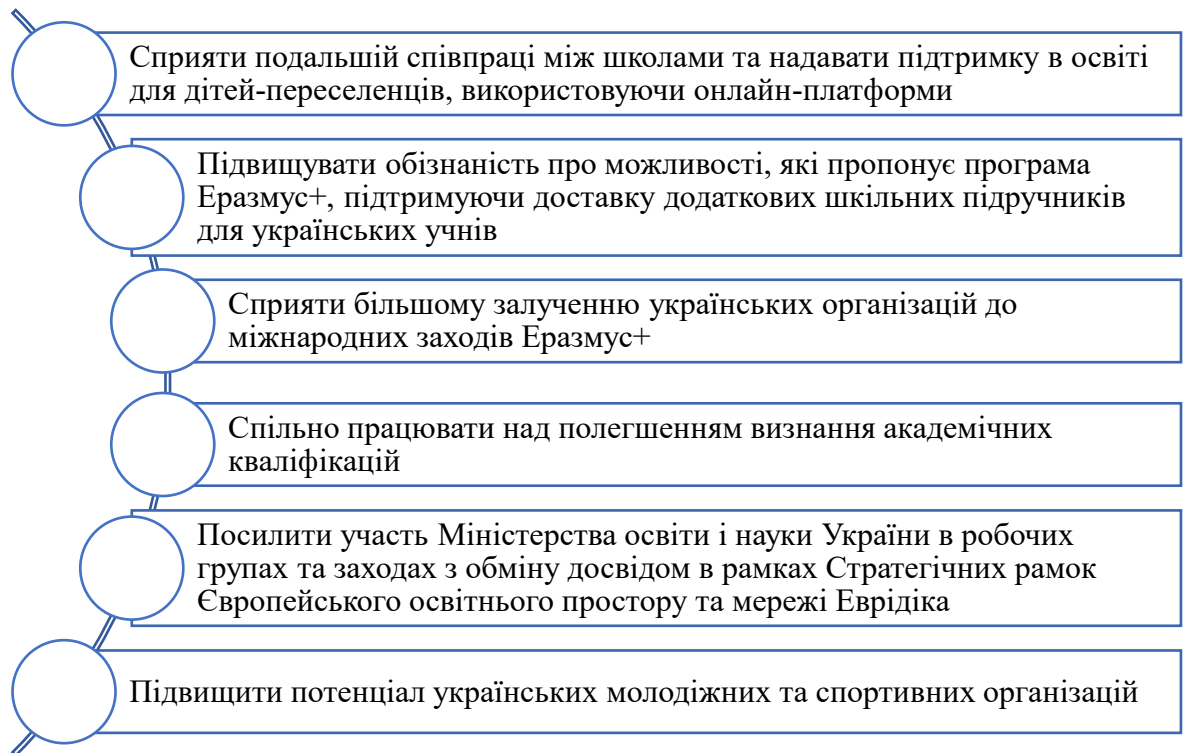

Рисунок 1 – Ключові напрямки співпраці між Україною та країнами-членами ЄС в контексті міжнародної освітньої діяльності

Джерело: [6]

Наступним визначимо програми співпраці українських вузів в рамках програми Еразмус (рис. 2).

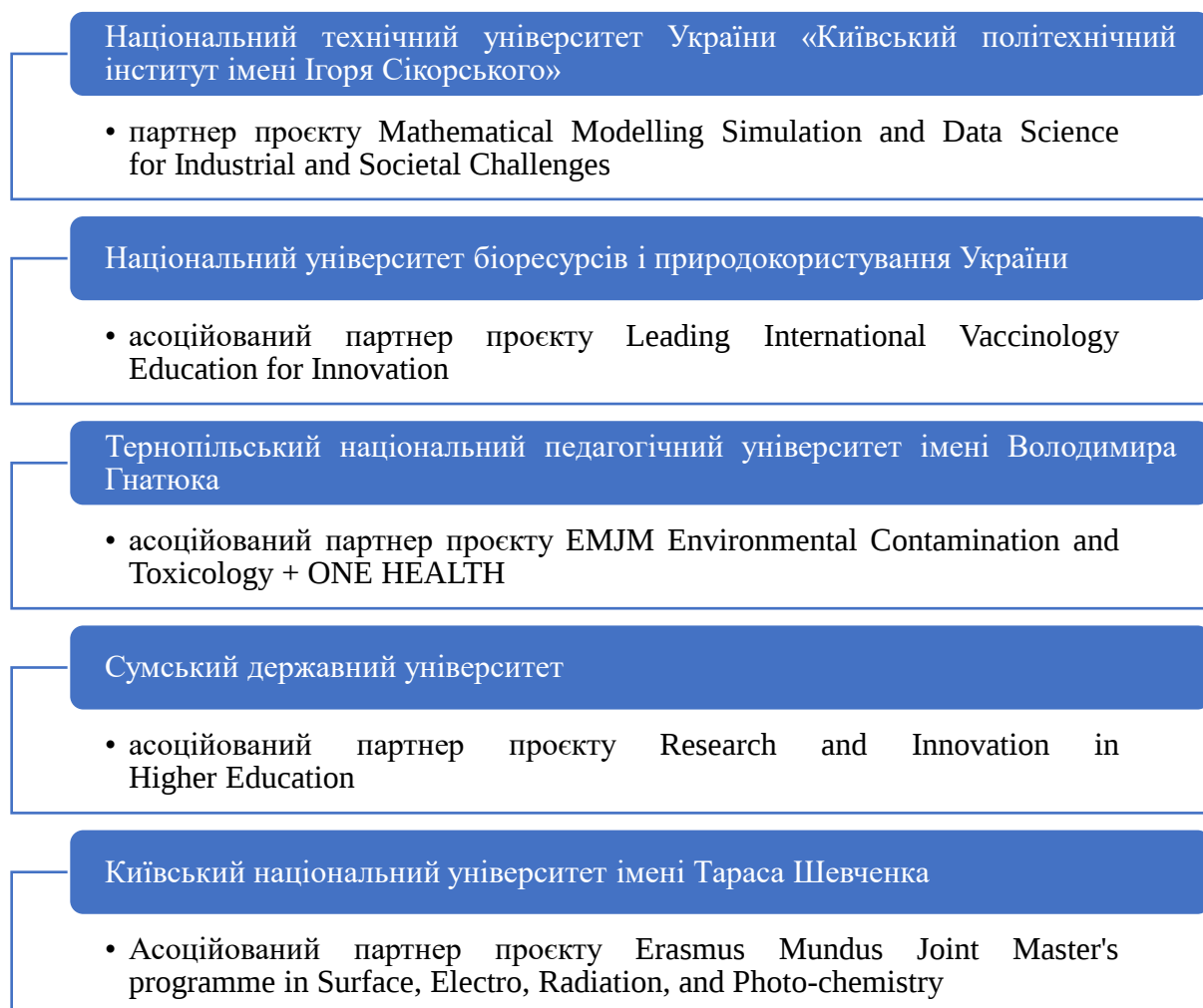

Рисунок 2 – Перелік спільних проектів українських освітніх закладів у рамках програми Еразмус+ станом на 2024 рік

Джерело: [7]

Отож, з кожним роком в Україні зростає кількість студентів та викладачів, які отримують європейську освіту та втілюють отриманні знання в свою діяльність в Україні [8]. Розвиток міжнародної діяльності освітніх закладів нашої країни починається зі створення таких спільних програм щодо навчання студентів, які дають можливість українцям отримати європейський досвід та

впроваджувати його як в українську систему освіти так і в іншу сферу діяльності, відповідно до спеціальності, на якій навчається.

Список використаної літератури

1. Manfredi-Sánchez, J.-L., & Smith, N. R. (2023). Public diplomacy in an age of perpetual crisis: Assessing the EU's strategic narratives through six crises. *Journal of Communication Management*, 27(2), 241–258. , URL: <https://doi.org/10.1108/JCOM-04-2022-0037> (дата звернення 04.03.2025)
2. Fanoulis, E., & Revelas, K. (2023). The conceptual dimensions of EU public diplomacy. *Journal of Contemporary European Studies*, 31(1), 50–62. , URL: <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2043836> (дата звернення 04.03.2025)
3. Thiel, M. (2023). EU public diplomacy in the United States: Socio-political challenges & EU delegation agency. *Journal of Contemporary European Studies*, 31(1), 8–20. , URL: <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2084049> (дата звернення 04.03.2025)
4. Baumler B. (2019) *EU public diplomacy: adapting to an ever-changing world*. Figueroa Press, Los Angeles, USA. 54 p.
5. Pace, M. (2020). The European Union's public diplomacy towards the South Mediterranean: Intercultural dialogue and power relations in the Euro–Mediterranean partnership. *Place Branding and Public Diplomacy*, 16, 103–112. , URL: <https://doi.org/10.1057/s41254-019-00124-8> (дата звернення 04.03.2025)
6. Домовленість про співробітництво з питань освіти між Європейською Комісією та Міністерством освіти і науки України (2023) URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/document/download/7feb877e-3cc0-4302-94f3-d3436aee293f_uk?filename=Arrangement%20for%20cooperation%20Education_UA.pdf (дата звернення 04.03.2025)
7. Press and information team of the Delegation to UKRAINE (2024), URL:

https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_en (дата звернення 04.03.2025)

8. Михайлова Л. М., Кочарян А. Б., Савастру Н. І. Вплив мобільності на якість освіти : переваги та виклики в епоху інноваційних технологій. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). С. 758–768.